

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

PROF. DR. METİN AKAR'A ARMAĞAN

(Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 4, Aralık/December 2021)

Giyasi BABAARSLAN

Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
gys_babaarslan10010208@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9074-2379>

Amasyalı Vâzih ve Divânçesi

Vâzih From Amasya And His "Divance"

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 09.09.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 07.10.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2021

Atıf/Citation

BABAARSLAN, G. (2021). Amasyalı Vâzih ve Divânçesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 1922-1984. <https://doi.org/10.34083/akaded.993264>

BABAARSLAN, G. (2021). Vâzih From Amasya And His Divan. *Journal of Academic Language and Literature*, 5(4), 1922-1984. <https://doi.org/10.34083/akaded.993264>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Amasyalı Mustafa Vâzih, 1763/1764-1831 yılları arasında yaşamış, son dönem divan şairlerindedir. İyi bir eğitim alarak müderrislik ve müftülük yapmış olan Vâzih, Amasya'da cereyan eden çeşitli siyasi ve sosyal hadiseler neticesinde birçok defa görevinden uzaklaştırılmıştır. Daha sonra Limni'ye sürgün edilmesine karar verilmiş ancak çeşitli sebeplerle nihayet Tokat'a gönderilmiştir. Çalkantılı bir ömür sürmüş olan Vâzih, ilmi kişiliğinin gölgesinde kalan şairlik yönüyle de kaydadeğer bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli alanlarda ortaya koyduğu eserlerinden, çok yönlü bir ilmi birikime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mensur eserleri yanında biri Farsça öğretimi için gramer mahiyetinde, diğeri sürgün macerasını ayrıntılı bir şekilde anlattığı sergüzeştname türünde nazma çekilmiş iki telif mesnevisi ile çeşitli nazım şekillerinde yazılmış bir divançe hacminde yüzü aşkın şiiri bulunmaktadır. Dîvânçe'nin müellif hattı olan tek nüshası Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Bölümü Mustafa Con A 495/III numarada kayıtlıdır. Bu çalışmada şairin hayatı hakkında kısa bilgiler verilerek eserin tanıtımı yapılacaktır. Dîvânçe'nin tam metni de araştırmacıların istifadesine sunulmak üzere Latin harflerine aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mustafa Vâzih, Dîvânçe, şiir.

Abstract

Mustafa Vazih from Amasya, who lived between 1763/1764-1831, is one of the last period Divan poets. Vazih, who received a good education and worked as a professorship and muftiship, was dismissed from his duty many times due to various political and social events in Amasya. Later, he was exiled to Limnos, but for various reasons, he was finally sent to Tokat. Vâzih, who had a turbulent life, appears as a remarkable personality with his poetic aspect, which is overshadowed by his scientific personality. It is understood from his works in various fields that he has a versatile scientific knowledge. In addition to his prose works, there are two copyrighted masnavis, one of which is a grammar for Persian teaching, the other in the type of sergüzeştname, in which he describes the adventure of exile in detail, and more than a hundred poems in a divançe volume written in various verse styles. The only copy of Dîvânçe, which is the holograph, is registered at Ankara University, Department of Manuscripts, Mustafa Con A 495/III. In this study, the work will be introduced by giving brief information about the poet's life. The full text of Dîvânçe will also be translated into Latin letters for researchers.

Key words: Classical Turkish Literature, Mustafa Vâzih, Divançe, poem.

Giriş

Mustafa Vâzih, H 1177-M 1763/1764 yılında Amasya’da dünyaya gelmiştir. Bazı kaynaklarda Çorum’da tevellüt ettiği ve/veya Çorumlu olduğu zikredilse de (Ercan, 1998: s. 140; Atalar, 2008: s. 516; Ortakçı, 2014) Amasya şehir tarihi olarak kaleme aldığı *Belâbilü’r-Râsiye fî Riyâz-ı Mesâilî’l-Amâsiyye* adlı eserinin son kısmında biyografisi hakkında bilgi verirken Amasya’da doğduğunu ve Amasyalı olduğunu bizzat kendisi söylemektedir (Ayar & Özel, 2011: s. 93). Bu karışıklık muhtemelen - aslen Amasyalı olan- babasının Çorum’da doğmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Şair, *Tûtî-i Vâzih* ve *Belâ-yı Vâzih ve Safâ-yı Lâyih* adlı eserlerinde de Amasyalı olarak bilindiğini ve Amasyalı olduğunu ifade eden şu beytlere yer vermiştir:

Sıyyemâ bende-i zâtü’l-mihnet
Muştafâ Vâzih Amâsî-şöhret (Tûtî-i Vâzih, s. 44b)

Muştafâ Vâzihu’l-Amâsiniñ
Emr-i itlâkı olıcağ lâyih (Topal, 2017: s. 63)

Kara Müftüzâdeler ailesinden İsmail Efendi’nin oğludur. Annesi ise Şah Bula vakfının mütevellisi Hâfız es-Seyyid Mehmed Ağa’nın kızıdır (Topal, 2016: s. 23). Çalışmamıza konu olan Dîvânçe’de Vâzih’in doğumuna babası tarafından düşürülen tarih beyti de şu şekildedir:

Sâl-i mîlâdını itmek diler iseñ ma’lûm
Nazar it gel hele târihiñe cânım oğlum (Dîvânçe, s. 72b), (1177)

Uzun süre müftülük yapan babası İsmail Efendi’nin vefatı üzerine yazdığı manzumedeki şu beyitler babasının 15 Şaban 1198/4 Temmuz 1784 tarihinde vefat ettiğini göstermektedir:

On beşinci gecesi idi meh-i Şa’bâniñ
Ƙamer-i ‘ömrine irişdi husûf-ı temmet
...
‘Aşere ile cinâna koy anı yâ Allâh
Fedhulî cennetî târih-i vefâtı elbet (Dîvânçe, s. 75a-75b), (1198)

Takriben 20 yaşında iken babasını kaybetmiş olan Vâzih, bu olaydan bir süre sonra yüksek tahsil için İstanbul’a gitmiştir. Amasya’ya döndükten sonra bir müddet Sungurlu Medresesi’nde müderrislik yapmış ve bilahare müftülük görevine tayin edilmiştir. Bu sırada şehirde çeşitli olaylar vuku bulmuş ve bu olayların neticesinde birçok sıkıntı yaşamıştır. 1799-1804 yılları arasında üç defa müftülük görevine getirilmiş olmasına rağmen bu vazifeyi uzun süre ifa etme fırsatını bulamayan Vâzih,

her tayinde en fazla dört ya da beş ay görevde kalabilmiş daha sonra da azledilmiştir. Son azlinden sonra kenara çekilen Vâzih'in, 1817 yılında Amasya'da yeniçeriler ile talebeler arasında çıkan olaylara karıştığı gerekçesiyle Limni'ye sürgün edilmesine karar verilmiş; yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle Tokat'a gönderilmiştir. Bu sürgünü ayrıntılı bir şekilde anlattığı *Belâ-yı Vâzih ve Safâ-yı Lâyih* adlı bir manzum sergüzeştname de kaleme almıştır (Topal, 2016: s. 23-25). Yaklaşık 6 ay Tokat'ta sürgün hayatı yaşayan Vâzih daha sonra Amasya'ya dönmüştür.

Sürgünden döndükten sonra kalan ömrünü Amasya'da geçiren Mustafa Vâzih, 1831 yılında Amasya'da vefat etmiş ve Amasya Şamlar Mezarlığı'nda babasının mezarına yakın bir yere defnedilmiştir (Atalar, 2008: s. 517). Abdullah Ercan, Çorumlu şairler hakkındaki çalışmasında (1998: s. 140) sehven Vâzih'in 98 yaşında vefat ettiğini kaydetse de şair 67-68 yaşlarında vefat etmiştir. Vâzih'in tarih manzumelerinden hareketle 1821/1822 yılında doğan Seyyid Muhammed Ni'metullâh ve 1824/1825 yılında doğan Seyyid Ahmed Tayyib adında iki oğlunun dünyaya geldiğini; Seyyid Ahmed Tayyib'in üç dört yaşlarında iken vefat ettiğini öğreniyoruz.

Mustafa Vâzih'in bugün için 6 eseri mevcuttur. *Belâbilü'r-Râsiye fi Riyâz-ı Mesâil'l-Amâsiyye*¹ adlı eseri iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel vs. meselelerle ilgili sorular ve bu sorulara Vâzih tarafından verilen cevapları ihtiva eden bir fetva defteri görünümünde iken ikinci bölümün bir şehir tarihi olduğu ifade edilebilir (Aydın & Dünder, 2013: s. 976-977). Vâzih'in bir başka eseri *Güldeste-i Gülistân Hediyeten li'l-İhvân*² adlı mensur ve müntehap bir Gülistan tercümesidir. *Şerhu'l-ezân ve Dellâlül-cinân* adlı fıkha dair Arapça bir eseri; *Tûtî-i Vâzih* adında Farsça öğretimine dair manzum Türkçe bir eseri; *Belâ-yı Vâzih Safâ-yı Lâyih*³ adlı manzum sergüzeştname ve bir de *Dîvânçesi* bulunmaktadır. Mezkur eserler dışında *Terceme-i Kâdî-i Hemedân min Hikâyât-ı Gülistân* ile Gülistân'daki *Cidâl-i Sa'dî Bâ-Müdde'i* kısmının yarım kalmış bir tercümesinin olduğunu (Topal, 2016: s. 36) da bizzat kendisi haber vermektedir.

Eser telif edebilecek derecede Arapça ve Farsça bilen Mustafa Vâzih, tahsil için İstanbul'da bulunduğu sırada Galatalı İsa adındaki birinden Latince öğrendiğini bildirmektedir (Topal, 2016: s. 29). Edipliğinden ziyade ilmi kişiliği ile tanınmış olan Vâzih'in edebiyat, fıkıh, tarih vb. çeşitli alanlarda eser vermiş olmasından hareketle çok yönlü bir ilmi şahsiyete sahip olduğu söylenebilir. Buna mukabil bir divançe teşkil edecek kadar şiiri ve iki de mesnevisi bulunan Mustafa Vâzih, "her kaldırım taşının altında bir şairin" bulunduğu 18. asrın son çeyreği ile Divan şiirinin artık "arazımın iyiden iyiye" zuhur ettiği 19. asrın ilk çeyreğini soluklamış kaydadeğer bir şairdir. Kaynaklarda Vâzih mahlasından önce Kânî ve Midhat mahlaslarını kullandığı ifade

¹ Bu eser ve muhtevası hakkında bilgi için bk. (Ayar & Özel, 2011).

² Bu eser ve muhtevası hakkında bilgi için bkz. (Topal, 2016).

³ Bu eser ve muhtevası hakkında bilgi için bk. (Topal, 2017).

edilmekte (Topal, 2016: s. 32) ise de elde bulunan manzum eserlerinin ve şiirlerinin hiçbirinde söz konusu mahlaslara rastlanmamaktadır.

Vâzih Dîvânçesi

Nüsha Tavsifi⁴

Dîvânçe, Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Bölümü Mustafa Con A 495/III numarada kayıtlıdır. Sırtı bordo ve deffeleri kahverengi meşin cilt içerisinde olup 59b-77a sayfaları arasında 18 varaktan müteşekkildir. 208x125 mm dış ölçülerinde ve yazı alanı boyutu değişkendir. Satır sayısı muhtelif olup talik hatla ve sözbaşları sürh olarak yazılmıştır. Müellif hattı olan yazmada yer yer karalamalar ve düzeltmeler mevcuttur. Zahriyede “Mimmâ entakniyallâhu bi-lutfihî ve ene'l-fakîr Mustafâ Vâzih el-Amâsî” ibaresi ile içinde “Mustafâ Vâzih” yazılı şairin kendi mührü yer almaktadır.

Baş: *Olursa tâlî' iñ zîr-i bağalda ger meded-bağşâ
İdersin tâğ-ı kâma pâyê pâyê i' tilâ cânâ*

Son: *Du'âsı birle bu Vâzih didi buña târîh
Buyur bu kaçra şafâ kıl 'aleyke 'avni'llâh*

Muhtevası⁵

Gazeller

Dîvânçe'de yer alan 61 gazelden 57'si 5 beyit olarak kaleme alınmıştır. Geriye kalan 4 gazelden 2 adedi 4 beyitli, diğer 2 gazel de 6 ve 8 beyitlidir. 4 ve 51 numaralı gazeller rubai kalıbıyla (ahreb) yazılmıştır. Dîvânçe'deki 13 numaralı gazel Farsçadır. Vâzih'in gazellerinde kullandığı aruz kalıpları ve kullanım sıklığı⁶ aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloda görüleceği üzere şair, 61 gazelde 10 farklı aruz kalıbı kullanmıştır. Rubai kalıbı ile Şehnâme kalıbı olarak bilinen *fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül* kalıbı dışında tablodaki kalıpların hemen tamamı Divan edebiyatında gazel nazım şekliyle yazılan şiirlerde en sık kullanılan aruz kalıpları olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴Bu bilgiler online *Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Kataloğu*'ndan (<http://yazmalardtcf.ankara.edu.tr/index.php?>) elde edilmiştir [ET: 31.07.2021].

⁵Bu kısımda Dîvânçe hakkında tanıtıcı bilgilere yer verilecek, makale sınırlarını çok fazla aşmamak adına şiirlerin muhtevası ve şairin edebî kişiliği ile ilgili ayrıntılı inceleme başka bir çalışmada yapılacaktır.

⁶Fatma Özçakmak tarafından hazırlanan makalede (2021: s. 273-274) rubai kalıbıyla (*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilün fa*) kaleme alınan şiirlerin kalıbı *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ül* olduğu belirtilmiş; *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbının kullanım sıklığı bir fazla, *mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbının kullanım sıklığı da bir eksik olmak üzere hatalı gösterilmiştir.

Kalıplar	Kullanım Sıklığı
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	14
<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	13
<i>mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün</i>	10
<i>mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	7
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>	7
<i>mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün</i>	4
<i>müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün</i>	2
<i>mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilün fa'</i>	2
<i>fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl</i>	1
<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	1
Toplam	61

Dîvânçe'nin en hacimli bölümünü teşkil eden gazeller, yazmada son harflerine göre alfabetik dizilmiştir. Bu dizilimde Arap alfabesindeki 20 harf ile biten şiirler bulunmaktadır. Şairin en fazla ra (ر) harfinde gazeli olduğu arkasından ye (ي), he (ه) ve elif (ا) harflerinin geldiği aşağıdaki tabloda görülmektedir. Gazellerin Dîvânçe'deki alfabetik dağılımı şu şekildedir:

Harf	Sıklık	Harf	Sıklık
Elif (ا)	6	Şin (ش)	2
Be (ب)	1	Tı (ط)	1
Te (ت)	2	Ayn (ع)	1
Se (ث)	1	Kaf (ق)	1
Ha (ح)	1	Lam (ل)	1
Dal (د)	2	Mim (م)	3
Zel (ذ)	1	Nun (ن)	2
Ra (ر)	14	Vav (و)	1
Ze (ز)	1	He (ه)	7
Sin (س)	2	Ye (ي)	11
Toplam	31	Toplam	30
Genel Toplam: 61			

Vâzih'in gazellerine bakıldığında genel manada onun Nedîm muakkibi bir şair olduğunu söylemek mümkündür. Nedîmâne/şühâne eda ile kaleme aldığı gazellerinde mahallileşme üslubunun etkisiyle yaşadığı dönemin sosyal hayatını aksettiren şair, asrın diğer pek çok şairi gibi yer yer müstehcenliğe varan bayağılığa düşmekten de kendini kurtaramamıştır. Bunun yanında halk söyleyişini de şiirlerine taşıyan Vâzih'in geleneklere ve çeşitli halk inanışlarına gazellerinde yer verdiği görülmektedir. Rubai kalıbıyla gazel yazması, 18. ve 19. yüzyıl şairlerinin kendini sürekli tekrar etmeye başlayan gelenek karşısında bir çıkış yolu arayışı veya yenilik icat etme arzusunun

Vâzih'in şiirindeki yansıması olarak yorumlanabilir. Yine söz konusu yüzyıllarda revaç bulan müşterek şiir yazma vadisine Vâzih'in da "Gazel-i Müşterek Bâ-Hafid 'Âkif el-Amâsî Müfettişü'l-harameyn" başlıklı bir gazel (4. gazel) ile dâhil olduğu görülmektedir.

Mukatta'ât

Dîvânçe'de "Mukatta'ât" başlığı altında 18 manzume yer almaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda bu 18 şiirin ya kıt'a (Topal, 2016: s. 33) ya da birkaçı dışında hepsinin nazm (Özçakmak, 2021: s. 274) olduğu belirtilmiştir. Bizim kanaatimiz söz konusu şiirlerden 2, 3, 4, 8, 12, 15, 16, 17, 18 numaralı olanların nâ-tamâm gazel; 6, 9, 10, 11, 13, 14 numaralı olanların nazm ve 1, 5, 7 numaralı olanların da kıt'a olduğu yönündedir. Nazmlar içerisinde 9 numaralı manzume Farsçadır. Mukatta'ât başlığı altında verilen manzumelerin aruz kalıplarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloda her nazım şeklinin altında verilen sayılar ilgili şiirlerin Dîvânçe'deki sıra numaralarıdır.

Kalıplar	Nâ-tamâm Gazeller	Nazmlar	Kıt'alar	Toplam
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>	4, 12, 17	10, 13, 14	-	6
<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	15, 16, 18	-	1, 5, 7	6
<i>mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün</i>	3	6, 11	-	3
<i>mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	8	9	-	2
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	2	-	-	1
Toplam	9	6	3	18

Ebyât

Dîvânçe'de "Ebyât" başlığı altında 4 beyit bulunmaktadır. Bu beyitlerden 3 tanesi Türkçe, 1 tanesi de Arapça'dır. Türkçe beyitlerden 2'si *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün* kalıbında ve diğeri de *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbında yazılmıştır. Arapça olan beytin vezni tespit edilememiştir.

Musammatlar

Vâzih Dîvânçesi'nde 5 adet musammat olarak kaleme alınmış manzume mevcuttur. Bu şiirlerden ilki, "Tahmîs-i Vâzih li-Gazel-i Bâkî" başlığından da anlaşılacağı üzere Bâkî'nin bir gazelinin tahmisidir. Aruzun *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün* kalıbında yazılmış olan şiir 5 bentten müteşekkildir. "Tahmîs-i Vâzih Be-Gazel-i Şehîd Mikdâd Paşa-zâde Şehîd Hasan Beg" başlıklı ikinci tahmis aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbında yazılmış olup 5 bentten oluşmaktadır. Dîvânçe'deki üçüncü musammat *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün* kalıbında 5 bentlik

bir terkib-benddir. Bu şiirin nazım şekli bazı çalışmalarda (Topal, 2016: s. 33; Özçakmak, 2021: s. 274) sehven müseddes olarak tespit edilmiştir.

Tevârih⁷

Mustafa Vâzih Dîvânçesi'nin bu bölümünde uzunluğu 1 beyitten 21 beyte kadar irili ufaklı 30 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden 4 tanesi Vâzih değil başka şairlerin şiirleridir. Geriye kalan 26 şiirin 24'ü Türkçe, 1'i Farsça ve 1'i de Arapça olarak kaleme alınmıştır. Dîvânçe'de 8 numaralı Farsça olan manzume Şerif Beg olarak da bilinen Mazhar mahlaslı bir şairin Vâzih'in oğlu Seyyid Muhammed Ni'metullah'ın tevellüdüne (1237) yazıp gönderdiği tarihtir ve şiirin tarih düşürülen mısraı Arapçadır. 9 numaralı tarih manzumesi de yine Mazhar tarafından Seyyid Muhammed Ni'metullah'ın doğumuna yazılmıştır. 10 numaralı manzume ise Vâzih'in diğer oğlu Seyyid Ahmed Tayyib'in doğumu (1240) için Mazhar tarafından kaleme alınmıştır. Tarih manzumesi olmamasına rağmen Dîvânçe'de tarihler arasında bulunduğu için bu bölümde ele alınan 28 ve 29 numaralı şiirler ise Vâzih'in, taşkın sebebiyle Âkif-zâde'nin ziyaretine gidemediğini belirten özür mahiyetindeki bir beyti (28) ile Âkif-zâde'nin ona verdiği cevabı (29) ihtiva etmektedir. Bahsedilen şiirler dışındaki manzumelerin muhtevalarının sırasıyla ve kısaca Vâzih'in doğumuna babası İsmail Efendi tarafından kaleme alınan tarih (1177); çeşme tarihi (1223); bir hayrat tarihi (1223); Kocacık Mescidi'nin tamirine tarih (1211); Mahmud Tayyar Paşa'nın vezaretine tarih (1215); Yegenzâde'nin su akıtmasına/getirmesine tarih (1208); oğlu Seyyid Muhammed Ni'metullah'ın doğumuna tarih (1237); oğlu Seyyid Ahmed Tayyib'in doğumuna tarih (1240); Sultan Selim'in kapıcıbaşısı Seyyid Süleyman Rif'at Efendi'nin oğlu Mîr Abdüsselâm'ın doğumuna tarih (1209); Sarı Nâ'ib-zâde Mustafa'nın vefatına tarih (1206); Nuh Beg'in doğumuna tarih (1210); Seyyid Hasan Beg'in oğlu Seyyid İskender Beg'in doğumuna tarih (1214); Kadir gecesinde doğan bir kişi için tarih (1238); Muhammed Alî adında birinin doğumuna Arapça tarih (1240); yine aynı şahsın doğumuna Türkçe tarih (1240), El-Hâc Ahmed Begefendi'nin düğünü ve izdivacına tarih (1239); Sultan Mahmud'un İran şahını ıslahına tarih (1239);

⁷ Şair hakkındaki bazı çalışmalarda (Topal, 2016: s. 33-34; Özçakmak, 2021: s. 274-275) Vâzih'in tarihleriyle ilgili çeşitli hatalar göze çarpmaktadır. Öncelikle her iki çalışmada da şairin 26 tarih manzumesi olduğu ifade edilse de Dîvânçe'deki tarih manzumesi sayısı 25'tir. Buna karşın söz konusu çalışmalarda muhtevalarından bahsedilen şiir sayısı da 24 olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra Dîvânçe'deki 6 numaralı manzumenin muhtevaları için "Hüseyn isimli birinin vefatı için söylenmiş" ifadesi yine her iki çalışmada da mukayyettir. Hâlbuki şiirde geçen Hüseyn, peygamberimizin torunu Hz. Hüseyn'dir ve Kerbela hadisesine matuf olarak Yegen-zâde'nin şehre su getirerek Hz. Hüseyn'in ruhunu şad ettiği dile getirilmektedir. Mezkur çalışmalarda hatalı olarak belirtilen bir başka husus Dîvânçe'deki 25 numaralı ve 1244 tarihli şiirin, Hakkı Paşa'nın itlakına düşürülen tarih olduğunun belirtilmesidir. Ancak mevzubahis manzume Osman Paşa'nın vezaretine düşürülen tarihtir. Nitekim Hakkı Paşa'nın itlakına yazılan tarih manzumesi tamiyeli olarak 1240 yılını vermektedir.

Benderli Hâfız Ağa tarafından inşa ettirilen çeşmeye tarih (1227); Alemdar Hüseyin Gâzî'nin vefatına tarih (1234); babası Hacı İsmail Efendi'nin vefatına tarih (1198); Sultan Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırışına tarih (1241); Osman Paşa'nın vezaretine tarih (1244); Hakkı Paşa'nın ıtlakına (1239); Taşköprülü Şeyh Hâfız Efendi'nin vefatına tarih (1244); Yegend-zâde Hacı İbrahim tarafından inşa ettirilen iki kasır için tarih (1245) şeklinde olduğu söylenebilir.

Sonuç

Mustafa Vâzih, bir dönem İstanbul'da da bulunmuş olmasına rağmen tezkirelerde kendisine yer bulamamış bir şairdir. Bu durumun, onun şairlik yönünden ziyade ilmî yönüyle bilinen bir şahsiyet olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Kaleme aldığı eserlerden hareketle Vâzih'in çok iyi bir şair olduğu söylenemezse de iyi eğitim alarak eser verebilecek derecede Arapça ve Farsça öğrenmiş; Divan şiirinin mazmun ve mefhumlarına vakıf bir şair olduğu zikredilebilir. İlâveten toplumsal hayatı, siyasi gelişmeleri, halk inanışlarını şiirlerine taşıması açısından da etrafında olup bitenlere kayıtsız kal(a)mayan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayal dünyası ve ifade imkânları ile klasik edebiyatımızda kendi adıyla anılan bir üslup meydana getiren Nedîm'in takipçisi olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Atasözleri ve deyimler ile gündelik konuşma diline şiirlerinde yer veren Vâzih, işlediği temalar ve anlaşılır, sade bir dil kullanması yönüyle mahallîleşme cereyanının temsilcilerinden biri olarak zikredilebilir. Bu çalışma ile Amasya'nın yetiştirmiş olduğu pek çok Divan şairinden biri olan Vâzih'in şiirlerini ihtiva eden ve müellif hattı tek nüshası tespit edilen Divânçe tanıtılmış ve tam metin hâlinde araştırmacıların dikkatlerine sunulmuştur.

Kaynaklar

- Atalar, M. (2008). Mustafa Vâzih (1763-1831)-(Din bilgini, şair ve Amasya tarihçisi). *Uluslararası Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çorum Sempozyumu* (23-25 Kasım 2017), I. Cilt (s. 515-521). Çorum Belediyesi.
- Ayar, A. R., & Özel, R. O. (2011). *Amasya fetvâları ve ilk Amasya şehir tarihi (Belâbilü'r-Râsiye fî Riyâz-ı Mesâili'l-Amâsiyye)*. Amasya Belediyesi.
- Aydın, M., & DüNDAR, R. (2013). *Amasya şehir tarihleri*. The Journal of Academic Social Science Studies, C/S. 6 (3): 971-990.
- Doğan, A. (2015). XVIII. yüzyıl şairlerinden Safî Mustafa ve rubaileri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(4), 443-464.
- Doğan, A. (2019). *Safî Dîvânı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ercan, A. (1991). *XIV. yüzyıldan günümüze Çorumlu şairler*. Hitit Festivali Komitesi.
- Köksal, M. F. (2012). Metin neşrinde vezinle ilgili problemler, bazı tespit ve teklifler. *Eski Türk edebiyatında tenkit ve teori*. Kesit Yayınları, s. 63-81.
- Küçük, S. (2011). *Baki Divanı*. Türk Dil Kurumu.
- Mustafa Vâzih Efendi. *Divânçe*. Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Bölümü, Mustafa Con A 495/III.
- Ortakçı, A. (2014, 6 Eylül). Mustafa Vâzih. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mustafa-vazih>.
- Özçakmak, F. (2021). *Mustafa Vâzih Efendi ve Divânçe'si*. Kesit Akademi Dergisi, 7 (26), 255-278.
- Topal, A. (2016). *Gülistan tercümesi-Güldeste-i Gülistân Hediye-yeten Li'l-İhvân*. Fenomen.
- Topal, A. (2017). *Belâ-yı Vâzih Safâ-yı Lâyih (Sergüzeştname)*. Amasya Belediyesi.

METİN⁸

ĠAZELİYYĀT

[1]⁹**mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Olursa řāli' iñ zīr-i baġalda ger meded-baġşā
İdersin řāk-ı kāma pāye pāye i' tilā cānā
2. Benimle yıldızı barışmadı aşlāca bu çarġıñ
Ne virmiş alamaz baña bu ne ġikmet bu ne da' vā
3. Baġılsa üstüġ-ān-ı sīneme mıştarlı kāġıddır
Nüvişt-i ser-güzeştim-çün müheyyā eyledim maġzā
4. Ecel zīb-i külāh itmez diyü ġamdan helāk oldum
Ġül-i naġl-i ġayātımda řarāvet şalmadı aşlā
5. řu' ā' -ı kevkēb-i baġtımdır ey **Vāzih** řeb-i deycūr
Ki böyle řoġsa da zülmetde řor maġlūķı ser-tā-pā

[2]¹⁰**müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün**

1. Gösterse ķāmet 'āşıķa ol ķaddi bālā dil-rübā
Ķopar ķıyāmet 'āşıķa vā-veyletā vā-veyletā
2. 'Ayn-ı belādır ġamzeler tīr-i ķazādır ġamzeler
Ĥancer-edādır ġamzeler ķārı anıñ sefkü'd-dimā
3. Bir dil-ber-i řāġib-cemāldir aña yok aşlā miřāl
İtmiş Ĥudā-yı lā-yezāl ġübāna anı pādiřā

⁸ Latin harflerine aktarımda klasik transkripsiyon işareti kullanılmıştır. Musammatlarda her bende, beyitlerle yazılan nazım şekillerinde de her beyte ayrı ayrı sıra numarası verilmiştir. Metinde mahlaslar koyu dizilmiş; şiiirlerde anlam, vezin, kafiye ve gramer hususiyetleri açısından eksik ve/veya hatalı görülen kısımlar tamamlanarak/düzeltilerek köşeli ayrıç [] içinde gösterilmiştir. Manzumeler, nüshadaki sırasına göre dizilmiş; her nazım şekli kendi içinde sıralanmıştır. Şiiirlerin başlıkları metinde koyu ve büyük harflerle dizilmiştir. Arapça olan beyit ve manzumeler metinde Arap harfleriyle dizilmiş; ayet ve hadis iktibasları ile kelām-ı kibarlar Latin harflerine aktarılarak italik düzende verilmiştir. Farsça beyit ve şiiirler de Latin harflerine aktarılmıştır. Vezinle ilgili durumlarda M. Fatih Köksal'ın (2012) ilgili makalesindeki önerilerine uyulmaya çalışılmıştır.

⁹ 59b.

¹⁰ 59b.

4. Ebrûları sûre-i Nûn iki gözidür Kâfirûn
Müjgâni tefsîr-i ‘uyûn ruhsârî mir’âtu’ş-şafâ
5. Anîñ o rûy-ı mehveşi üzre hemânâ râ kaşı
Ayîñ o medd-i ser-keşi gibi yazılmış **Vâzihâ**

[3]¹¹

fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilün

1. Didim aña ne kaçarsıñ gel [ey] âhû-yı Hıfâ
Didi bizimkisi böyle kaçar artık arama
2. Didim ol dîde-i bîmârlarıñ nergis mi
Çeşm-i nâzın süzerek didi baña ol şeh lâ¹²
3. Bir zarâfet ile câmı ele al tatyîb it
Reşk-i la‘ liñle biraz acısı vardır cânâ
4. Marâz-ı ra‘şe getirmiş ğam-ı kıddiñle begim
Geçirir ‘ömrini lerziş ile serv-i bâlâ
5. Yine bir ‘aşk-ı nigâr-ı neve oldum ser düş
Ola kim hayr ide encâmını **Vâzih** Mevlâ

[4]¹³

**ĞAZEL-İ MÜŞTEREK BÂ-ĤAFİD ‘AKİF EL-AMÂSİ MÜFETTİŞÜ’L-
ĤARAMEYN**

mef‘ ülü / mefâ‘ ilü / mefâ‘ ilün / fa‘

1. Câmi‘ de şalın serv-i hürâmânâsâ
Biz ağıdalım eşki şadırvânâsâ
2. Her kes saña bakıp didi sübhânallâh
Gözyaşı döküp sübhâ-i mercânâsâ
3. Yanınca olur her iki eţfâl elbet
Ol gönçesiz olmaz gül-i ĥandânâsâ

¹¹ 59b.

¹² Burada, gözlerinin nergise mi benzediği sorusunun sevgili/şeh tarafından “lâ” yani hayır şeklinde cevaplanması yanında “şehlâ” olduğu da anlaşılacak şekilde îhâm sanatı yapılmıştır.

¹³ 59b-60a.

4. Bu câmi^c -i reşk-i İremi kıldı müzeyyen¹⁴
Hübân-ı şeh(i)r hürî^{vü} gılmânâsâ

5. Gerden görünür ceyb-i siyâhında **Hafîd**¹⁵
Vâzih şeb içinde meh-i tâbânâsâ

[5]¹⁶

mef'ûlü / fâ'îlâtü / mefâ'îlü / fâ'îlün

1. Hâliinden evvel[â] lebiñi emdir ey şehâ
Kim tatlı olsa qahveden evvel virir şafâ
2. Ğamzeñ ki qanda oynayayım diyü muntazır
Ey şeh em(i)r buyur o kimiñ cânını ala
3. Qaşñ kılıcını göricek iki bükülüp
Ditrer zebün Yahüdî gibi kâkül-i dü-tâ
4. Hâl-i siyeh degildir o pîşân-ı tıflıda
Göz degmesin diyü qara başmış aña Hudâ
5. Bize pek âşinâ idi o ğamze-i nigâr
Geçdi o yüzden 'âkıbetü'l-emr **Vâzihâ**

[6]

fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl

1. Efendim neler geçdi ğamzeñ baña
Geçenden geçilsün mezâ mâ-mezâ
2. Hikâyât-ı seyl-i sirişkim su'âl
İderseñ diyem gel cerâ mâ-cerâ
3. Zi-dîdem terâ mî-rübüdem künün
Elâ ey perî-rü kocâyî kocâ
4. Begim sırr-ı cân adlu şerh-i Füşüş
Görem dirseñ ol la' l-i müy intihâ

¹⁴ Bu mısra *mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün* kalıbındadır.

¹⁵ Bu mısra *mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl* kalıbındadır.

¹⁶ 60a.

5. O fesden çıkan turreler **Vāzihā**
Belādır belādır belādır belā

[7]¹⁷

mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Benimle gel gidelim seyre paşam itme hiçab
Küçük birāderidir zann ider gören aḥbāb
2. Kaçam didikçe dil ü cān [o] dest-i perçemden
Tutam diyüp düşüp ardına eylemiş pertāb
3. Raḳībe gideyor idi o māh šām qarīb
Didim ki gece ḳalursın efendim eyle şitāb
4. El aç paşam ḳuluña bu Sākız hediyeşidir
‘Acīb ḥafīf ü laṭīf ü şafālıdır bu şarāb
5. Ne çāre eyleyeyim **Vāzihā** o pek maḥcūb
Ne läubālī tekellüm ne nüş-ı bāde-i nāb

[8]¹⁸

müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün

1. Gel kāfir otur yanıma bir cām-ı tavşan ḳanı at
Üsküfçeñ eg zülfüñ taḡıt vir bir ḳadeḥ Birmānī[at]
2. Tarzıñ Girīdi gösterir dir meşrebiñ Sākızlıdır
Ḳanḳı aṭa tavşanıñ luṭf eyle bu gümāni at
3. Pīrahēni ber-düş ḳıl ‘āşıḳları bī-hüş ḳıl
Bir cām dāḫi nüş ḳıl ser-beste-i gerdāni at
4. Raḳşa ser-āgāz it biraz ben ideyim āh u güdāz
Ey şüh-ı pür-‘ işve vü nāz benden ḡam-ı devrāni at
5. **Vāzih** ḳuluñ ser-tā-serī yapışdura altunları
Pişāniñ üstünden girü zülf-i ‘abīr-efşāni at

¹⁷ 60a-60b.

¹⁸ 60b.

[9]¹⁹**mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün**

1. Ey tıfl-ı sebağ-ı ħān-ı debistān-ı leṭāfet
V'ey şūḥ-ı nev-āmūḥte-i nāz u nezāket
2. Yüzüne gülen herkesi dost şanma eyā gü
İtdim seni Allāh te'ālāya emānet
3. Maḥlūka ki bir ṭurfe belā oldu bu dil-ber
V'āy vāy amān Allāh nedir böyle bu āfet
4. Derd-i ḳad-i mevzūn elem-i kākül-i şebgūn
Püsküllü belādur bize tā rüz-ı ḳıyāmet
5. **Vāzih** gel e dil-ber sevelim mey içelim gel
Billāh bizi aldı kesāfet bu ne ḥālet

[10]²⁰**mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün**

1. Ḳan eylemege n'ola o beñler ise bā' iş
Ḳan içiciliktir heves ü meyl-i berāğış
2. Ey şūḥ hele bir maḥz-ı ḳıyāmet imişñ
Ḥaḳḳıñda seniñ gerçi çok olduydı ḥavādiş
3. Şīrīn-lebi ḳaymaḳ durur ol tūt'z-dehāññ
Ağız degil olmam yemīn itsem daḫi ḥāñış
4. Bu ḥasteg'z-i ḥasret-i meyden ger ölürsem
Ey pīr-i muḡān muḡ-beçelerdir baña vāriş
5. Taş dikdi anıñ ḥizmet-i 'aşḳında bu **Vāzih**
Ḳabri taşı bī-hüde yere olmadı ḥādiş

¹⁹ 60b.²⁰ 60b.

[11]²¹**mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

1. Meh-i tâbân-ı eflâk-i nezâket sen misin Şâlih
Şeh-i hûbân-ı âfâk-ı melâhat sen misin Şâlih
2. Şehâb-ı âsumân-ı kudret-i Bârî te' âlâdan
Nev-üftâd jâle-i verd-i leţâfet sen misin Şâlih
3. 'Ağ(ı)l sırr-ı kad-i serv-i hırâmânında dermânde
Nihâl-i nev-res-i gülzâr-ı hayret sen misin Şâlih
4. Bu zînetler bu şüretler bu nahtvetler bu hey'etler
Bu hâletler nedir tâvûs-ı cennet sen misin Şâlih
5. Seni bu **Vâzih** istidlâl eyler toğrusın söyle
Nişân-ı fitne-i rûz-ı kıyâmet sen misin Şâlih

[12]²²**mef' ülü / fâ' ilâtü / mefâ' ilü / fâ' ilün**

1. Ruhsârı tâbı zülf-i siyehle olur ziyâd
Zirâ ki didiler *zâharu'n-nûri bi's-sevâd*
2. Haţtı gelürse la' l-i lebi üzre n'ola kim
Ekşer şarâb-ı nâb üzerinde olur fesâd
3. Güyâ ki gamze feth-i şer'îli kılıcıdır
Cüyân-ı 'arbede olıcağ çeşm-i hün-nijâd
4. Kaşı ucında beñ yazılırken *nûr-âyini*
Düşmüş derün-ı hâmeden ol kaţre-i midâd
5. Rüyında hâle bağıdı müneccim didi baña
Vâzih bu ayda var yine²³ bir âfet-i şidâd

²¹ 60b-61a.²² 61a.²³ Yazmada "yine yine" şeklinde yazılmıştır.

[13]²⁴**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Bezm-tâb ez-ğancer-i cānān ĩnĭz be'gżered
Her çĭ bād-ā-bād mekon tersān ĩnĭz be'gżered
2. Hāme-i ebrūş ber-pĭşān çün ber-levĥ-i sĭm
Sağr-ı zĭbā'st bā-ğaç-ı reyĥān ĩnĭz be'gżered
3. Sākĭ-i bed-mest-i eyyām mey dehed ki ĥancerĭ
Ėam meğor ez-gerdiş-i devrān ĩnĭz be'gżered
4. Rūzgār-ı ĥüsn-i tū mağrūr nemĭsāzed turā
Tū be-dānĭ ey şeh-i ĥübān ĩnĭz be'gżered
5. Ez-hücüm-ı seyl-i endüh [u] Ėam-ı dünyā menāl
Şabr kon ey **Vâzih**-ı giryān ĩnĭz be'gżered

[14]²⁵**mefā' ilün / fe' ilâtün / mefā' ilün / fe' ilün**

1. Baña gelür elem-i Ėabğabĭñ tamām lezĭz
Gelür dil ehline lĭmün ile ta'ām lezĭz
2. O nev-cüvān ile pek ülfete durur maĥbüb
Sitanbulĭ ile elbet olur kelām [lezĭz]
3. İşitdim o güzeli söğdi baña didi redĭ
Hoşā cenāb-ı nigārımdan ol selām [lezĭz]
4. Leb-i zülāl ile zemzemleyüp vire **Vâzih**
O şüh-ı nāz ile olmaz mı nüş-ı cām [lezĭz]

[15]²⁶**fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün**

1. Cem' oluñ başıma sizler geliñ ey 'ayyāşlar
Gidelim mey-kedeye ayık ayık yoldaşlar

²⁴ 61a.²⁵ 61a.²⁶ 61b.

2. Qatı sengin-dil oldı o cefakâr güzel
Ben garibini hemân gördüğü yirde taşlar
3. Dil-i Ya' küb cüdâ düşdi o Yûsuf-rûdan
N'idelim n'ışleyelim böyle biz ey qardaşlar
4. Bu serim saña fedâ ola disem kanķı zamân
Şive vü nâzı füzün eylemege ol başlar
5. **Vâzihâ** korkmayalım arıqamız²⁷ (?) mihrâbda
Ne qadar vaşfın idersek yiridir ol qaşlar

[16]²⁸

mef' ulü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fe' ulün

1. Qaddiñ gibi derd [ü] elemim dilde uzundur
Haddiñ gibi cân u ciger âlüde-i hündür
2. Sen tıfl-ı nev-âmühte-i şive vü şengiñ
Dil derd ü ğam-ı hicr ü belâsıyla zebündür
3. Çeşm-i siyeh-i mestleriñ sûre-i Kâfir
Müjgân-ı siyâhân daħi tefsîr-i ' uyündür
4. Çeşm-i siyeh-i mest-i mey-i naħvet-i nâziñ
' Uşşâķiña billâh hemân ' ayn-ı cünündür
5. Sa' y eylese tanzîre Hafîd n'ola bu şi' ri
Vâzih yine ol cân hele ħaylice ÷orundur

[17]²⁹

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Hicr-i ħüsnüñ çekmek ' uşşâķa belî raħmetlidir
Noķta-i ħâl olduğı-y-çün âh pek zaħmetlidir
2. Ol gözi qattâlde ğamze ile müjgân siyâh
Bir qılıçdır kim ucı mercân-ıla zinetlidir

²⁷

²⁸ 61b.

²⁹ 61b.

3. Zülfi peyveste degildir la'li üzre hâline
Mâr degmez elbet ol hindüya kim şerbetlidir
4. Berd-i cevri ni ço serd itsün bize ol mâh-rû
Bir vefâsı olur elbet kış ayı rahmetlidir
5. **Vâzihâ** *Allâhu ekber* var mı *hayyâle 'ş-salâ*
Ol mü 'ezzin şüh-ı a' lâdır *kad kâmet*lidir

[18]³⁰

mef' ülü / fâ' ilätü / mefâ' ilü / fâ' ilün

1. Sâkî getür ' arak mı mey-i lüle-rü mı var
Toldur hemân kabağ mı çanağ mı sebü mı var
2. Mey-hâneye ' azîmet idegör ayakda şav
Ey dil büt-i gamîñ yine gâyet hücümü var
3. ' Aşğ âteşi içinde bu şeydâ dili görüñ
Billâh didirir ki hamânda delü mi var
4. Ağyâr bakmasun diyü nâme-i hüsnine
Kara beñ-ile bir iki üç yerde mü mı var
5. **Vâzih** anîñ çeh-i zenañına göz aldırır
Bî-çäre hiç bilmez öñinde kıyu mı var

[19]³¹

fâ' ilätün / fâ' ilätün / fâ' ilätün / fâ' ilün

1. Ğamzeñiñ tığıyla bu cismim şehîd olmuş yatur
Kubbe-i gerdün içinde bir kadîd olmuş yatur
2. Bulmaya aşlâ nişânım gelse de peyk-i ecel
Pister-i miñnetde cismim nâ-bedîd olmuş yatur
3. Bezm-i keşretten çekildi künc-i ' uzletde bu dil
Şâkir-i in'âm-ı Allâhu'l-mecîd olmuş yatur

³⁰ 61b-62a.

³¹ 62a.

4. Bu gönül şeyhi o şüh-ı nev-resiñ ‘aşkı ile
Gice gündüz apusunda bir mürid olmuş [yatur]
5. Ger su’âl eylerse yârân-ı şafâlar **Vâzihı**
Haste-i hûbân-ı sulţân Bâyezîd olmuş yatur

[20]³²

fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilün

1. Kimini küşte-i ser-ğamze-i hûn-rîz eyler
Kimini tu’ me-i tîr-i müje-i tîz eyler
2. Kimini beste-i zencîr-i cünûn eylemede
Kimini rüste-i ayd-ı ten-i nâ-çîz eyler
3. Allâh Allâh ne kıyâmet ki bu âfet böyle
Kimini bürde-i şemşîr-i sitem-hîz eyler
4. Ğâlibâ kim sevinür âteş-i dil bir miğdâr
Ne zamân görsem o şühı yüregim cız eyler
5. Mest-i medhûş ola ister ise yârân cümle
Sözini böyle bu **Vâzihı** elem-engîz eyler

[21]³³

mef’ ülü / fâ’ ilâtü / mefâ’ ilü / fâ’ ilün

1. Bî-tâb gözinde ğamze-i şâhib-fiten mi var
Bir mest elinde rişte-i ‘âlem-şiken mi var
2. Tellendi nâlem işidicek hep rebâblar
Meydân-ı nâliş içre önüme gelen mi var
3. Didim ki minnet eyleme seng-i cefâlarıñ
Didi ki anı şimdi başıña ağan mı var
4. Ey tıfl-ı nâ-resîde bu nâzı bu şîveyi
Sen ne bilür idiñ saña bir öğreden mi var

³² 62a.

³³ 62a.

5. ‘Âlem kemānçe gibi enîn eylemekdedir
Vâzih bu köhne çarh-ı felekde düzen mi var

[22]³⁴

mefâ‘ ilün / fe‘ ilâtün / mefâ‘ ilün / fe‘ ilün

1. O şūha eyledim ibrāmî-i güşād-ı kemer
Gâzab idince didim kuşağımı gevşediver
2. Hep eski vādîlerin terk idüp baş egdiler
Benim bu seyl-i sirişkimi göricek seyller
3. Didim gönülde tutasın bu ‘abd-i nâ-çiziñ
Gönülde noқта mı olur didi o gönçe-i ter
4. Bilâ-zer olmaz o şūh-ı cefâ-yı sîmîn-ber
Hemân var ise vir çokça çokça sen aña zer
5. İki kaşı iki gözi ğamı ile anıñ
Görün bu **Vâzih**ı dört üstine şafâlar ider

[23]³⁵

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Hâlli güç yârıñ miyâni bahşi pek diğkatlidir
Kıl ile vardır cevâb ammâ su’âl kuvvetlidir
2. Gönderirseñ yâra zer maħbûbî bir söz añladır
Ol Sitanbûlîdir elbet dillidir ülfetlidir
3. Ol perî-çehre kenârıñ dil-beridir ğâlibâ
Da‘vet-i âġûş-ı vaşla gelmiyor ġilzetlidir
4. Ğamze-i mest-i dem-âlûdı o şūh-ı berberin
Usturadır kim ucı mercân-ıla zînetlidir
5. **Vâzih**a pîr-i muġân emr eylemiş Birmen şarâb
Himmeti hâzır ola şeyhim güzel himmetlidir

³⁴ 62b.

³⁵ 62b.

[24]³⁶**fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. 'Aklı nāqış idici bu dildir
Hırsız evden olıcağ müşkildir
2. Gel gel ey gonce seni bir göreyim
Ben seni görmeyeli bir yıldır
3. İşigiñ dār-ı şifāsın bekler
Dil-i divāne yine 'ākildir
4. Bizden ümmīd red olmaz ey şeh
Dil-i nālānımı dirseñ zildir
5. Yeter ağlatdı seni o dil-cū
Vāzihā var yüri eşkiñ sildir

[25]³⁷**mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün**

1. 'Aynī ile āhūya müşābih özi dirler
Aşhāb-ı başiret anıñ illā gözi dirler
2. Cānān huzūrına gelüp cümle-i 'uşşāk
Biñ cān fedā pāyına işte yüzi [dirler]
3. Ol egri kaçın toğrusı ben vesmeli gördüm
Aşlnda da gāyetle siyeh kundużī [dirler]
4. Koynuma alup sine-i mecrūhuma şardım
Ol tıfl-ı leben-ğordeyi emlik kuzu [dirler]
5. Eş'ār ile iş'ār-ı vişāl itdi bu **Vāzih**
Havfım bu ki düşmenlere işbu sözi dirler

³⁶ 62b.³⁷ 62b-63a.

[26]³⁸**mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

1. O tâze sûre-i Yûsuf okur bir tıfl-ı mektebdir
Harîm-i dîde-i 'âşık aña meydân-ı mel' abdır
2. Hemîşe bir meh-i tâbân temekkünden degil hâlî
Derûn-ı şeb-nümünüm gûyiyâ bir çâh-ı Nahşebdir
3. Ben ol âşüfte-i zülfem n'ola hâl-i lebin öpsem
Mizâh-ı tab'-ı sevdâya şekerli kahve ensebdir
4. Bu şafvetle bu rıkkatle o ruhsâr ile o kâkül
Koyulmuş şîşe-i billûra bir a'lâ mürekkebdir
5. Ser-i sevdâ-yı zülfümle perişandır diyü **Vâzih**
Te'essüf-ü'âr olma hâtır-ı 'âtır muṭayyebdir

[27]³⁹**mef' ülü / fâ' ilätü / mefâ' ilü / fâ' ilün**

1. Âhüyü kendi mişline çeşmi nişân virir
Çün 'âlem-i mişâl haberin hastegân virir
2. Cengîz-i gâmze tîr kırmış bâb-ı 'işveye
Ya' nî günâhkâr imiş aña emân virir
3. Şıgmaz dehân-ı tengine nokta o Rûmçeniñ
Yok lüknetinde şin o güftâra şân virir
4. Vuşlat su'âlini iden 'uşşâkına hemân
Ceffe'l-kalem cevâbını ol ebruvân virir
5. Tahrike himmet eyle hele gel ki **Vâzihâ**
Kâdirdir ol Hudâ şecer-i huşke cân virir

³⁸ 63a.³⁹ 63a.

[28]⁴⁰**fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Gör o rahtı çāder-i ' anber-feşān açmış gider
Zevraç-ı pür-bār-ı ' işve bād-bān açmış gider
2. Hām-be-hām kākül hayālî bu kazā-yı sīnede
Ejder⁴¹-i a' dā-yı cān u dil dehān açmış gider
3. Ol hümānîñ haṭṭ-ı ḥaddeyn-i nevīn-ḥīzine bak
Murğ-ı hüsni perr ü bālîni hemān açmış gider
4. Tîğ-ı qahrıyla bu cism-i **Vāzıḥı** ol şeh-levend
Laht laht ü şerḥ şerḥ ü yan yan açmış gider

[29]⁴²**mef' ülü / fā' ilātü / mefā' ilü / fā' ilün**

1. Pāyîñ tozı diyü telef itdik bu cānımız
Kāmyā diyü hebālara virdik olanımız
2. Ey dil ğam öldürür bizi cān vir şarāb al
Amān ' ināyet eyle şatun al qanımız
3. Ol bī-amān ğamze-i hūn-rīz-i cānsitān
Billāh kesdi düstum artık emānımız
4. Eşkim aқındısı reh-i kūyuñı gösterir
Ka' be yolını bulmağa var kehkeşānımız
5. Al al diyü geldi bugün baña **Vāzıḥā**
Bir buse virdi lebden o ğonce-dehānımız

[30]⁴³**fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. İtleriyle hem-dem olsam qapusunda yek-nefes
Bu sa' ādet bu şerāfet baña besdir baña bes

⁴⁰ 63a.⁴¹ Bu kelime yazmada önce "Ecder" şeklinde yazılmış, sonradan üzerine düzeltme yapılmıştır.⁴² 63b.⁴³ 63b.

2. Geldi eyyâm-ı bahâr kıan alacağ demdir bu dem
Dostlar Şimden girü cām-ı meye eyleñ heves
3. Bir ‘aceb tel kıırmıŐ ol Őâne hele varmıŐ bugün
Turre-i řarrār-ı yāra eylemiŐdir dest-res
4. Őerh-i derd-i tığ-ı ebrūsın kıılarken ben añā
Didi orasın kıalem bilür burada sözi kes
5. Ağlamazsañ ŐarŐar-ı āhıñ ziyād it **Vâzihā**
Gel gel ey divāne bārī Şöyle yađmazsañ da es
[31]⁴⁴
mef’ülü / mefā’ilü / mefā’ilü / fe’ülün
1. Zerrin kemerde yaraŐur hancer-i elmās
Ser-halkā-i zerde hoş olur ziver-i elmās
2. Al cāme ile rakŐ-künān olsa o dil-cü
Meclisde ne hācet ki döne Őāđar-ı elmās
3. Kıanlarla gören dir ten-i pür-süfte-i zağmım
Bu bezm-i Őehidāna olur micmer-i elmās
4. Zann eylediler mu‘cize-i Őakķ-ı kıamerdir
Birin-ı niyāmī olıcağ hancer-i elmās
5. EngüŐt-i muhannādan olur mağz nümāyān
Mānende-i āb-ı ter-i tāb-āver-i elmās
6. La‘li eleme ile Şu řurmuŐ göbeğinde
Dikķatden ıŐık zāhir ider peyker-i elmās
7. Boz Şanma o tebhāle getirmiş teb-i ğamla
ĀteŐlere düşmüş ditirer cevher-i elmās
8. Elmās o la‘li-i lebe teŐbih olunur mı
Vâzih o Őebek kıanda olur hem-ser-i elmās

⁴⁴ 63b.

[32]⁴⁵**mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün**

1. Rengīn kemerīn şöyle miyāniña tolaşmış
Bir kıl üzere şanki zer ü sīm şuvaşmış
2. Öykümüş o bālā-reviş-i kaddiñe servi
Bu işde o boyı uzun ahmaq katı şaşmış
3. Kaçdıqda dil ü cān-ı şitābende-i ' uşşāk
Perçemleri fesden çıqup ardından ulaşmış
4. Destiñde hınā pāyda sürhīn kalevre
Bugün yine zālīm el ayak kana bulaşmış
5. Ser-pençe-i çeşminde helākiñ müte' ayyen
Kebk-i dile **Vāzih** āh o şeh-bāz ulaşmış

[33]⁴⁶**mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Silāh-ı āteş-efşānın yine taqmış taqışdırmış
Görün ol şüh-ı bī-pervā güzel yaqmış yaqışdırmış
2. Dimiş sine budur ol şeh-levend-i nāz-ı hancer-keş
Birini ' aşıkıñ yapmış tamām çaqmış çaqışdırmış
3. Götürmüşler nigāri hāneye ser-mest iki agyār
Biri koltuğına girmiş biri qaqmış qaqışdırmış
4. Girüp düzd-i nigāhi hāne-i kalb-i perişāna
Pelās-ı cānı ancak bulmuş ol baqmış baqışdırmış
5. Zuhūr itdi hemānā hānem içre nīm-şeb **Vāzih**
Silāh-ı āteş-efşānın yine⁴⁷ taqmış taqışdırmış

⁴⁵ 64a.⁴⁶ 64a.⁴⁷ Yazmada önce “güzel” yazılmış, sonradan kelimenin üzeri çizilerek “yine” yazılmıştır.

[34]⁴⁸

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Gözlerimden eşk-i hün-âlüdum akar hem-çü şât
Bu mürüvvet mi ki ben giryân olam sen pür-neşât
2. Dâ'imâ der-piç-tâb-ı ıztırâb olsam n'ola
Zülf-i piç-â-piç-i cânân-ıla cân hem-irtibât
3. Hâl ü şânîñ emr tedbirinde taqşîr eyleme
Ey melek her div-siretlerle itme ihtilât
4. Kûy-ı cânânı ihâta eylemiş agyârlar
Güyyâ bir gülsitân eţrafı hâr ile muhât
5. Şi' rini tanzîr haddiñ midir ey **Vâzih** seniñ
Hâzret-i Rif' at saña gösterdi ise inbisât

[35]⁴⁹

mef' ülü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fe' ülün

1. Olmuş ğazel-i hüsnüñe ey mäh-ı müşa' şa'
Ol ceyb ile ol deşne hemân maţla' u maţta'
2. Aq üzere kara kalkdı diyü oldı şemâet
Berrâk cemâlineñ açıldıqda o bürka'
3. Bu dūd-ı dilim câmi' -i ' aşkıñda minâre
Evvelce şererler ' alem altun muşanna'
4. Bu sine-i zerdim benim ey şem' -i cemâlim
Olmuş varaq-ı nüşha-i mihrine muşamma'
5. **Vâzih** yine dört kaşlıca bir verd-ruĥ-içün
Hep vird-i zebân-ı şu' arâ şimdi murabba'

[36]⁵⁰

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Gehî' aşık gehî' agyâr nigâra mülhak
Bu meşeldir ki dilâ ğâh s.k uzar ğâhî' t.ş.ş

⁴⁸ 64a.⁴⁹ 64a-64b.⁵⁰ 64b.

2. H̄arlayup an tere batmıř o sebū-yı bāde
ocacı meclise geldi baş aı yalın ayak
3. Getür ol aveyi nūř eyleyelim ey sākī
Ounur ‘aksi bu mir’āt-ı gōnūlde hū H̄a
4. alkdı bir gūřede yatdı g.te küsdi kürkle
İnfi‘ āl eyleyüp oqlana o şaş-ı amaq
5. Kimle hem-pister-i ibāl olursa olsun
Zen-i dūnyāya talā virdi bu **Vāzıh** mula

[37]⁵¹

fe‘ ilātūn / fe‘ ilātūn / fe‘ ilātūn / fe‘ ilūn

1. Beni yamaq iūn āteř řaarak ber-ta‘ cīl
O řerīfim yine ser-mest gelür gök andīl
2. uluñı hancer-i adriñ ile kesdiñ bidiñ
Ey begim var olasin dostluı itdiñ tekmiñ
3. Baña itdikleriñi söyleyeyim mi şimdi
Seni meclisde biraz eyleyeyim mi tacīl
4. İki desti biri mey biri ‘arak göndermiş
Pīr-i mu yolını erkānımı itmiş ta‘ dīl
5. Bir peri-rūya a **Vāzıh** yine arpılmıřıñ
Yine vecheñ⁵² müteayyir yine lehceñ tebdīl

[38]⁵³

fā‘ ilātūn / fā‘ ilātūn / fā‘ ilātūn / fā‘ ilūn

1. Ol leb-i la‘ līnler kim řa-ı rūhumdur benim
Bu sözüm ervāh-ı udsīden sūnūhumdur benim
2. amze-i mesti dem-ālūd olmamak mümkün degil
Merhem-i ‘ayn-ı řifā-yı nev-cürūhumdur benim

⁵¹ 64b.

⁵² Yazmada önce “ehreñ” şeklinde yazılmış, sonradan yanına düzeltme yapılmıştır.

⁵³ 64b.

3. Alsa dünyâyı çî bāk tūfān-ı eşk-i ‘āşıkān
Şāhib-i keştî-i nāz u şīve Nūhūmdur benim
4. Kenz-i lâ-yefnâ ile sultān-ı mülk-i fāriğam
Kim düm-i ‘anğālar esbāb-ı fütūhūmdur benim
5. Mülket-i Çīn ü Hıttāya zülf-i dil-ber var iken
Baş egersem **Vâzihā** a‘ zam cünūhūmdur benim

[39]⁵⁴

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Gāh kâse-i leb-riz-i muşaffāsını tıtsam
Gāh nukle-i bādām-ı murabbāsını tıtsam
2. Düşnām idivirdikçe baña neş‘e-i meyle
Öpsem dehenin zülf-i muţarrāsını tıtsam
3. Yār vesme çekerken kaşına kendi eliyle
Bu ben daħi mir‘āt-ı mücellāsını tıtsam
4. Ser-pençede hūn-ı cigeriñ var diyorlar
Bağsam ben aña dest-i muħannāsını tıtsam
5. **Vâzih** ben o Fāris Begi görsem de bugünde
Gör şi‘ri diyü ceyb-i mu‘allāsını tıtsam

[40]⁵⁵

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Hālet-i la‘l-i lebin şahbāda bilmem görmedim
Cünbiş-i hūsnin gül-i zībāda bilmem görmedim
2. Rūhı ‘aks eyler anıñ āyine-i la‘l-i lebi
Bu miş(i)lli şūreti mināda bilmem görmedim
3. Nā‘il-i āb-ı hayāt-ı la‘liyem lākin Hız(ı)r
Gelmedi baña mübārek bāda bilmem görmedim

⁵⁴ 65a.⁵⁵ 65a.

4. Bir vefādār dīde-i nā-bīn-i ‘uṣṣākıñda kim
Öyle hālâtı begim ‘anķada bilmem görmedim
5. Şerr-i zülfinden emīn ol açmayup sırr-ı femin
Çok belâlar def ider dünyada bilmem görmedim
6. Hâne-i kâlbe gelüp eylerse ger cānıñ su’âl
Vāzihā di ğamze-i bīdāra bilmem görmedim

[41]⁵⁶**fe’ ilātün / fe’ ilātün / fe’ ilātün / fe’ ilün**

1. Şüf/ḳoltuḳlamıñ yine dü zaḥm-ı tã’ ün
Bḥ ḳoltuḳda iki ḳarpuz olur mı mel’ ün
2. Müje-i yār ile bir geçmişi var besbelli
Niye ditrer ya nedir ḥavf-ı sinān-ı pür-ḥün
3. Menba’ -ı çeşme-i fitnedir o çeşm-i fettān
Şanki her bir müje bir lüle-i ‘ayn-ı efsün
4. Öldürürseñ de n’ola ḥatırımız bal yağdır
Şerbet-i buse-i la’ l-i lebiñi bir kez şun
5. Kimiñ āvize-i ğuşı idebildiñ **Vāzih**
Tutalım söyledigiñ söz ola dürr-i meknün

[42]⁵⁷**fe’ ilātün / fe’ ilātün / fe’ ilātün / fe’ ilün**

1. Gel gülī-cāme ile ol gül-i gülzār-ı cinān
Cān-ı ‘aşıḳda [olup rūḥ-ı] revān şīve-künān
2. Cān metā’ ını alur ber-vece⁵⁸ taḥrīr-i ḥurūf
Gösterüp cīm zül(ü)f ḳadd-i elif [nün çeşmān]

⁵⁶ 65a.⁵⁷ 65a-65b.⁵⁸ “Ber-vech” ibaresi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

3. Teşne-i âb-ı vişâlem diyü itdim girye
Gülerek didi leb-i la' lime bak gözden kan
4. Âteş-i ' aşkıñ ile yandı sipend-i dil ü cân
Meded Allâh meded bu ne bakışdır yan yan
5. Vaşf-ı tuğrâ-yı ser-i zülfün için sultânım
Bir gâzel tarh ide **Vâzih** kuluña kııl fermân

[43]⁵⁹

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Şöyle bir şîvelidir ki o bezirgân-zâde
Toğrusı bilmem anıñ mişlini bu dünyâda
2. Bu leâfâfet bu melâhât bu nezâket bu hâsen
Bulunur mı be ne mümkin ki gül-i ra' nâda
3. Geregi gibi gözindeyüz o yârñ şimdi
Olalı dîde-i mestânesine dil-dâde
4. Hele pek diş çekici imiş o berber güzeli
Dâ'im ' uşşâkı tırâş itmeg-içün âmâde
5. Tâk-ı ebrûsı sözi tavk-ı beşerden hâric
Vâzihâ tur aña tâkât mi gelür bu râda

[44]⁶⁰

mef' ülü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fe' ülün

1. Zülfünle degil çünkü digergün benefşe
Boynunu bırakmış yine maḥzûn benefşe
2. Pîr oldı ğam-ı sünbül-i zülfünle çemende
Kölayına düşürmedi boynunu benefşe
3. Kâküllerin içinde nice kaşın görsem
Ey ğonce-i nev-res şanuram nûn-ı benefşe

⁵⁹ 65b.

⁶⁰ 65b.

4. Ālūde-i and-1 leb ü zūlfeyni görüñ kim
Olmış ona nāzıñ hele ma' cün-1 benefşe
5. Beñzer mi siyeh att-1 dil-ārāya o **Vāzıh**
Bir mor çiçek encām bu maźmün-1 benefře

[45]⁶¹

mef' ūlū / mefā' ilū / mefā' ilū / fe' ūlūn

1. Bī-hūř oluruz nāz-ıla gözler süzölünce
Bī-tāb oluruz şöyle o kākül bükölünce
2. Zerrīn-ğılāf oldı şanurlar ten-i zerdim
Ser-tā-be-adem sīneme ancer gömölünce
3. Bir yumma Firengī pıçağa beñzer o ğamze
Mestāne-be-mestāne o gözler süzölünce
4. Bildim o na' l-bend güzeli akıcı imiş
Ol dīde-i mestāne süzölüp büzölünce
5. Yolum-be-yolum itdi raıbıñ şaalını
Vāzıh da henüz işte bir iş tıtdı yolunca

[46]⁶²

mefā' ilūn / fe' ilātūn / mefā' ilūn / fe' ilūn

1. Viřāl-i pisteri ger āh-1 ' aşık olursa
ay(ı)f o asteye derdi yatalık olursa
2. Bu ūn-1 eřkimi görse eker hemān ancer
Balık zūhūra gelür řu bulanık olursa
3. Bu sīneye ekeriz biz o řūh-1 nā-tavrı
amāmda eger ey dil aralık olursa
4. Raıb atalık ider bir gün ey dil ikrām it
Cānın cehenneme atar babalık olursa

⁶¹ 65b.

⁶² 66a.

4. Bu **Vâzih**ñ gazeli dostlar be-her hâlde
Vec(i)hlidir n'ola taḥsîne lâyıḳ olursa

[47]⁶³

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Yârñ ol la' l-i güher-bârına mâşâ 'allâh
Lezzet-i şîve-i güftârına mâşâ 'allâh
2. 'Ak(i)s eyler meh-i tâbânı daḫi billâhi
Anñ âyîne-i ruḥsârına mâşâ 'allâh
3. Bir pıçaḳdan geçirir günde hezâr 'uşşâḳı
Ḥancer-i ğamze-i ğaddârına mâşâ 'allâh
4. Anñ ol kâmet-i bâlâsına 'aşḳ olsun dost
Şîve vü nâz-ıla reftârına mâşâ 'allâh
5. **Vâzihâ** kat' -ı naẓar ğamze-i hün-rîzinden
Beldeki ḥancer-i hün-ḥ'ârına mâşâ 'allâh

[48]⁶⁴

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Güyiyâ beñleriñ üstünde ḳaşñ ay yüz mâh
Süre-i *ve'n-nec(i)m* üzre yazılan bismillâh
2. Ruḥ-ı pür-zülfüne baḳsam bu gözüm şayrulanur
Göze elbette zârardır gice mir 'âta nigâh
3. Kûy-ı dil-dârdan aġyârını men' itse n'ola
Mâni' -i cennet olur ḳişiye elbette günâh
4. Derd-i ebrûsı ile kâmet-i mevzûnı ğamı
Tâḳat-i 'âşıḳı tâḳ eyledi ḳaddini *kütâh*
5. Tükedince içelim bâde-i ḥamrâyı bugün
Vâzihâ ğam yime yarına kerâmîdir Allâh

⁶³ 66a.

⁶⁴ 66a.

[49]⁶⁵**mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. O kudretden mükahhāl çeşmi tekrār iktihāl itme
Yeter kendi belāsi degme ol ser-hoşı incitme
2. Yatur keşti-i ' aşkıñ dilde çeşmimden gider zülfüñ
O baħr-ı nā-büne bī-hüde isķandīl şarkıtma
3. Cevāhirlerde tıflā āb-ı tāba i' tibār kıalmaz
Bu sermālarda yaħ-lağzendelikler itme gel gitme
4. Cemāli hāline ol şüh-ı nezgiñ öykünürmüşün
Diyār-ı Rūmda ey dāne-i fülful oñup bitme
5. Görüp bu nazmı hussādım ider **Vāzih** ' adāvetler
Semend-i şab' ımızdandır bize dā'im gelen çitme

[50]⁶⁶**fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Al geyinmiş yine ol şem' -i cihān n'olsun bu
Almış eřrāfını pervāne-dilān n'olsun bu
2. Baħş-i bŷy-ı ser-i zülfin kılar idik bu gece
Bezme geldi gülererek şive-künān n'olsun bu
3. Bu mıdır mŷcib-i devr-i kameri' çün haş-ı yār
Cümle çıkđı fiten-i devr-i zamān n'olsun bu
4. Dostuñā dŷrli cefā dŷşmeniñe dŷrli vefā
Hele Allāh[ı] severseñ ki amān n'olsun bu
5. Đarb-ı şemşir-i ğamın bu kıadar ' āşık var iken
Vāziha eyledi taħşiş hemān n'olsun bu

⁶⁵ 66a-66b.⁶⁶ 66b.

[51]⁶⁷**mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilün / fa'**

1. Kaşın elemler ile kadim nün oldu
Günden güne derd ü elem efzün oldu
2. Cân perçem-i Leylâsına Mecnûn oldu
Dil dîde-i fettânına meftûn oldu
3. Tâhüne-i 'aşkımda yoğ itdim kendim
Şimdi dir imiş benden için o n'oldu
4. 'Uşşâkı kemânçe gibi zâr eylerler
Dil-berler arasında bu kânûn oldu
5. Billâh kızılını çıkardıñ artık
Bu **Vâzih**ñ ey şûh çigeri hün oldu

[52]⁶⁸**mef' ülü / fâ' ilätü / mefā' ilü / fâ' ilün**

1. Şöyle dönüştü dün gece bezmiñ köçekleri
Bâg-ı cinânda şanki Hudânîñ melekleri
2. Ol mâh gibi bulamadı âhîr bu dâd velî
Döndü dolaştı haylî zamândır felekleri
3. Dür ola n'ce hâllerinden iki gözüm
Oldur benim cihânda dü çeşmüm yedekleri
4. Öldürmege beni ola ber-çide âstîn
Cânlar virir o dem baña sîmîn bilekleri
5. **Vâzih** yine geyinmiş o meh bir kumâş-ı Şâm
Kevkeb gibidir anıñ o zerrîn benekleri

⁶⁷ 66b.⁶⁸ 66b.

[53]⁶⁹**fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün**

1. Gün yüzünde ol mehiñ gâyet firāvandır beñi
Rûmı başmıŷ güyyiā hayl-i Hicāzāndır beñi
2. Yüzine baqanıñ alur 'aqlını ŷankim hemān
Hāc'ıyı gārāt eyler ceŷ-i 'urbāndır beñi
3. Kaş arasında devām-ı devlet-i hüsni için
Yüzini mihrāba tutmıŷ bir du'ā-h'āndır beñi
4. Riŷte-i perçemle diller mäh'sin ŷayd itmege
Gamzesidir igne holta hāl-i fettāndır beñi
5. **Vāzıhā** aldar kara haqlar ile dil-hasteyi
ŷan tab'likde 'Arab Hācī Süleymāndır beñi

[54]⁷⁰**mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün**

1. Müselmānlar nedir ol kāfiriñ cevri-i firāvānı
ŷikāyet eylerem 'İsāya yoğ mı artık imānı
2. Gice tā ŷubha dek göz yummayup bezmiñde qandāler
Mizm itdiñ kendiñe billāh sen ŷem'-i fūrūzānı
3. Eriyüp kubbe-i gerdünuñ aqar cümle qurŷunı
Benim bu sūz-ı āhımla semānıñ ŷanma bārānı
4. Olupdur gerden-i simin sūtün-ı hāne-i hūbı
Esās-ı sengdir güyā dil-i ŷahtın-i cānānı
5. Kelām-ı vaŷf-ı ebrūsın tamām it bunda ey **Vāzıh**
Keserler hāmeyi maqta' da budur resm-i 'irfānı

⁶⁹ 67a.⁷⁰ 67a.

[55]

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Mübtelâyım bir kayıkçı-zâde şûha zâhiri
Yelkeni virdim şuya ben işte kârîñ âhiri
2. Kaatre-i eşkimden olur ise mercân tügmesi
Şeh-levendim yakışur saña libâs-ı pirpiri
3. Zâhidi gördüm ki şeyh ardına düşmüş bî-‘ aşâ
Zopasız ayuyı tutar haste didiydi biri
4. Çok ağıtdı sümügin ancağ deñiz pāklar anı
Virelim ağındı burnundan raķib-i kâfiri
5. Zevrağ-ı kalbi yem-i bî-ka‘ r-ı ‘ aşğa şaldım
Vâzihâ Allâh selâmetler vire dönmem geri

[56]⁷¹**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Yeñi açılmış bu dil-ber bir gül-i ra‘ nâ gibi
Bilmem ammâ ğâlibâ bir şûh-ı nev-peydâ gibi
2. Câm Bedağşândan Sitanbûla gelüp seyrân-ıla
Ġâlata seyrin ider merd-i ğarġ-simâ gibi
3. Barmağına simden bir halka taķmış o güzel
Çeşme-i âb-ı muşaffâda gümüş burma gibi
4. Geydirir şeyfâna pâpûç ibni şeyhe bağ hele
Babasına hizmet eyler hâdim-i dâna gibi
5. Şekl-i dest-i merġabâsıdır diyorlar hancerin
Vâzihâ şor anı sen ammâ bu söz aķvâ gibi

[57]⁷²**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. N’ola taht-ı hüsne anı kılsa iclâs perçemi
Tâc-ı şâhîdir siyeh yâķütan taş perçemi

⁷¹ 67a-67b.⁷² 67b.

2. Şanki misk-ile yazılmış ‘ âlemi teşhîr için
Başda vefk-i sûre-i *yâ eyyühe ’n-nâs* perçemi
3. Serverîlik iddi’ âsı birle Fas iklimine
Tuğ çeküp leşker tağıtmiş hem-çü Tahmâs perçemi
4. Dîde-i mesti katı bîmâr geçmiş kendiden
Hâl perişân kılcâ cânıyla tutar yas perçemi
5. Bir nazarla def’ olur bu dideden eşk-i belâ
Vâzihâ deryâda güyâ Hızr u İlyâs perçemi

[58]⁷³

fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilün

1. Dem-be-dem bâde ile demlenegör âb gibi
Hâliş eyler zer-i kalbiñi o tîz-âb gibi
2. ‘İd-i vaşlında aña rûhumı teslîm itdim
Vech-i mesnün-ı şerîf üzere hûâb gibi
3. O siyeh-mest dem-i gamzeyle baķar hancerine
Hâlden aňlaşılan katlimiz işrâb gibi
4. Cilvesi yârına ol servî-i sîm-endâmiñ
Gözlerim oldı revân menba’ -ı sîm-âb gibi
5. Fikr-i gülgünesin eyler iken eşkim **Vâzih**
Kıpladı dîde-i hüninimi hün-âb gibi

[59]⁷⁴

fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilâtün / fe’ ilün

1. Ne siyeh zülf-i mu’ attar ne leb-i la’l-i teri
İstemem ne ‘ Arabıñ yüzi ne Şâmiñ şekeri
2. Çekemem haml-i şakîl-i revîş-i gerdüm
Âh gerdüne-i dil kıaldı kırıldı tekeri

⁷³ 67b.

⁷⁴ 67b.

3. Pek mi tengîndir ol ğonce-dehen bilmem ya
‘ Arz-ı lüknet mi ola kâ‘ ide-i ŧivegeri
4. Ceng ider kâfir-i zülfi ile tîĝ-ı ebrû
O kıızıllık görünür ŧanma ŧu‘ â‘ -ı nökeri
5. ŧive-i dil-beri bilmek diler iseñ **Vâzih**
Ĥâmeñi söylet anıñ vardır andan ĥaberi

[60]⁷⁵

mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün

1. Bir elde dâne-i zeytün bir elde tîĝ-ı ĥün-ĥ‘arı
İder ol ğamze-i cellâd ‘ uŧŧâka vefâdarî
2. Olup seyyâĥ-ı sâ‘il Mâverâ‘ü‘n-nehri seyr itdi
Nazîrin bulmadı çeŧmim görüñ ol ŧüh-ı Bulĝarı
3. Hemân sen mâ-cerâ-yı çeŧmimi iĝmâz-ı ‘ ayn eyle
Mezâ der-mâ-mezâ-yı ĥancer-i kahr u sitemkârî
4. Miyân-bendi midir ya târ-ı Ferĥârı mıdır bilmem
Bu ‘ aĝdiñ pek hele müŧkildir emr-i ĥall-i izĥârı
5. O tıflıñ aĝzına baĝma bir ânda var bir ânda yok
Ĥuŧuŧâ ŧer‘ an ey **Vâzih** nedir ikrâr u inkârı

[61]⁷⁶

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Cânıma gönder müjeñ ceyšini mızraklar gibi
ŧeh-levendim sen ŧalın ŧarŧımda bayraklar gibi
2. ‘ Aĝlımı yaĝmâ iden ĥübân-ı Tâtârândır
Ĥara perçem başlarında Ĥaraĝalpâĝlar gibi

⁷⁵ 68a.

⁷⁶ 68a.

3. Nā-goşūde ğonce ammā pür-tarāvet şāḥ-ı gül
Duḥter-i şermendeveş pistānını şaḡlar gibi
4. Kānkı cānın cigerin çāk itdiñ ey cellād hayf
Niçeler pür-ḥündur ḥunnālı parmaḡlar gibi
5. Şimdi gördüm **Vāzihā** bir māḥ şehr-i Ḥarşene
Aḡdı çeşmim anda cārī olan ırmaḡlar gibi

MUḤATTA‘ ĀT

[1]⁷⁷

fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün

1. Ne diler dil leb-i yārı ne ider terk-i fiḡān
Balyemez top gibi her demde şıyāḡat ḡoparır
2. Yine şādām dil-i şad-pāresiyiz ḡālīñle
Begim ‘anberlü tütündür bu şetāret ḡoparır
3. **Vāzihā** yār nice ḡalkmaḡ dilese meclisden
O ḡıyāmet günini işte o sā‘ at ḡoparır

[2]⁷⁸

fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. ‘Āşıḡ-ı şūrīde bir bezm-i mürekkeb eylemiş
Ḥün-ı dilden ḡāzır-ı cām-ı leb-ā-leb eylemiş
2. Tellemişler perçemin ol tıfl-ı nāz u şīveniñ
Ġālībā kim iḡtidā-yı ‘azm-i mekteb eylemiş
3. *Rabbi yessir lā-tu‘ assir* ḡün-ı cānından bu dil
Yazmaḡa sī-pāresin la‘ līn-mürekkeb eylemiş
4. Süre-i Kevşer ḡırā‘at idecekdir ḡālībā
Vāzihā ol tıfla baḡ taḡrīk-i leb eylemiş⁷⁹

⁷⁷ 68a.

⁷⁸ 68a.

⁷⁹ Mısrada vezin kusurludur.

[3]⁸⁰**mef' ûlü / mefâ' îlü / mefâ' îlü / fe' ûlün**

1. Billâh beni mest itdi o mestâne nigâhîñ
Vallâh beni öldürdi o bî-gâne nigâhîñ
2. Vây vây o ne hâletdir eyâ kaşı kemânım
Gözün ucı ile o zârifâne nigâhîñ
3. 'Âşıkları dîvâne idüp tağa düşürdi
Ey dîdesi âhû o gâzâlâne nigâhîñ
4. Âh âh be ne işler geçer ey gâmzesi cellâd
Bu **Vâzih**-i âhvâl-i perîşâna nigâhîñ

[4]⁸¹**mefâ' îlün / mefâ' îlün / mefâ' îlün / mefâ' îlün**

1. Zârâfet 'ilmîni cânâ miyânından mı öğrendiñ
Nezâket fennini ey gül dehânından mı öğrendiñ
2. Bu dürli dürli kâfirlikler ile zulm-i bî-dâdı
A fettânım o çeşm-i bî-emânından mı öğrendiñ
3. Bu **Vâzih** bendeñi hâncerle ur öldür dimez kimse
Bunı ey nev-cüvânım kendi yanından mı öğrendiñ

[5]⁸²**fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün**

1. Tîşe-i âh u figânım ile nerm olmadı hiç
Şan timürdür yüregi o güzel-i haddâdîñ
2. Elem-i sîb-i zenahtân-ıla öldi **Vâzih**
Geliñ ey ehl-i ma'ârif siz aña eyvâ diñ

⁸⁰ 68b.⁸¹ 68b.⁸² 68b.

[6]⁸³**mef' ūlū / mefā' īlū / mefā' īlū / fe' ūlūn**

1. Ey āfet-i devrān yeter oldı dōneklık
Bu deñlü a sengin-dilā eyleme beglik
2. Açmış ğam-ı ebrūsı ile dāğ-ı pür-envā'
Bir tākda gūyā ten-i pür-ħāk çiçeklik
3. Ruħsārına ħāl-i siyeh üşmüş megesāsā
Ol zūlf-i perīşānı daħi aña siñeklik
4. Düşvār olan dīde-i giryānımı tūtmağ
Bu murğ-ı dili dirseñ eger çantada keklik

[7]⁸⁴**fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Dil-i bīmārımı bir kerre su 'āl itmeyesin
Hele vallāh efendim bu da inşāf degil
2. Dimişin bu dil-i pervāneme şūrīde degil
Bülbülāsā benim işim be begim lāf degil
3. İtdi **Vāzıh** bu kadar vaşfını yitmez mi begim
Şatun alma babañın bende-i vaşşāf degil

[8]⁸⁵**mef' ūlū / fā' ilātü / mefā' īlū / fā' ilün**

1. Olmaya mı bu dīde-i giryān kıızıl kıızıl
Andan dem-ā-dem aқmadadır қan kıızıl kıızıl
2. Kimlerle bāde içdiñ a kāfir 'aceb bu şeb
Olmuş bugün o dīde-i mestān kıızıl kıızıl

⁸³ 68b.⁸⁴ 68b.⁸⁵ 69a.

3. Bezm-i mey içre dil-beri seyr eyle dâl kaç
Ruḥ al al nergis-i fettân kıızıl kıızıl
4. Bir ḥancer urdı **Vâzih**a o şūḥ-ı ser-şiken
Ser-tâ-ser oldı ḳan heme dāmān kıızıl kıızıl

[9]⁸⁶

mef' ūlū / fā' ilātū / mefā' ilū / fā' ilūn

1. Der-ḥılḳat-i Ḥudā nigeḥ-i mest ān ḡulām
Der-çeşm-i ḥūr nūr-ı siyāhest ḥ̄āb-nām
2. Şeb-ḥīz Leyli-est der-ān māḥ u encümān
Zerrīn şemse-est ü benek zīnet-i tamām
3. Pistān-ı ān ruḥet nazar kon be-sīneeş
Dürr-i müdevverīst ber-āyīne şod maḳām

[10]⁸⁷

mefā' ilūn / mefā' ilūn / mefā' ilūn / mefā' ilūn

1. Fetīl-i şem' -i cānı āḥ bir cānāna yandırdım
Elem pervānegānın çevre yanımda ṭolandırdım
2. Gözümde eşk-i ḥūn-ālūd şanmañ 'īd-i vaşlında
Libās-ı allarla merdüm-i çeşmi ṭonandırdım
3. Nüvīs-i vaşf-ı līmūn-ı zenaḥdānıñı eylerken
Eyā ḳaşı ḳalem ben ḥāmeniñ aḡzın şulandırdım

[11]⁸⁸

mef' ūlū / mefā' ilū / mefā' ilū / fe' ūlūn

1. Görinür o ḥālīñ düm-i ebrūsı ḥamıñdan
Billāḥ yine ḳan damlar efendi ḳalemiñden
2. Dendānlarıñ sīn-i sūrūr gibi hemānā
Ḥandān olıcaḳ zāḥir olur ḡonce-femiñden

⁸⁶ 69a.

⁸⁷ 69a.

⁸⁸ 69a.

3. Ey pîr-i muġān zümre-i mestānedeniz biz
Bintü'l-^ç inebi bir şeb alırız haremînden

[12]⁸⁹

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Bahār eyyāmı dirler buña diller ber-şafā olsun
Şarāb-ı nāb-ı şevķ-engiz nüş eyleñ şifā [olsun]
2. İçilsün bāde-i hāmra kuculsun dil-ber-i ra' nā
Nedir bu miħnet-i dünyā elemeler ber-hevā olsun
3. Nişān olsun seriñ tîr-i belāma dāħi dirseñ de
Pek eyü başım üzre olsun ey şüh-ı cefā [olsun]
4. Bu bendeñ **Vāzih**ñ kes başını sen ber-sinān eyle
Ki o da himmetiñle ser-firāz-ı mübtelā olsun

[13]⁹⁰

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nedir ol hāncer ile iki ebrü dil-rübālarda
Elā ey dil yüri sen isti'āzeyle buralarda
2. Cemāli āfitābına gönül yandırmasaydı māh
Şerār-ı āh-ı ^ç aşıkveş gezer miydi semālarda
3. Beni derd [ü] elem terk eylemez hāk-i reh olsam da
Çü toprak hātırı şayar bulunur āşinālarda

[14]⁹¹

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Raķ ^ç bir şūf-i nā-şuret iletmiş bugün yāra
Deve gördüñ mi yiydin olsun ey dostum nedir çāre
2. Bu şu işi imiş diyü hemān a' rāz-ı vech eyler
Sirişkin gösterince ^ç aşık-ı miskīn dil-dāra

⁸⁹ 69a.

⁹⁰ 69b.

⁹¹ 69b.

3. Taqarrub eylemişler şandılar bir hasteye neşter
Başiretle bakanlar gamze ile çeşm-i bîmâra
4. Semek karnında kalmışdır mişâl-i Hazret-i Yunus
O nûn-ı ebruvânı içre bak hâl-i siyehkâra

[15]⁹²

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Çeşm-i ' aşık gibi cüş eyledi enhâr-ı Amasya
Hum-ı mey gibi hürüş eyledi enhâr-ı Amasya
2. Hamdü lillâh bugün geldi bahâr-ı vuşlat
Serv-şadlerle kucuş eyledi enhâr-ı Amasya
3. Ğazabından kudurup ağızına yığıldı köpük
Cüşiş-i eşkimi güş eyledi enhâr-ı Amasya
4. **Vâzihâ** şanma habâb serv-i hürâmânlara
Göz idüp ' arz-ı ğurüş eyledi enhâr-ı [Amasya]

[16]⁹³

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Halkın ifsâd ider ol beççe-i tersâ dîmini
Be müselmân kayırmaz o hç aşlâ dîmini
2. Düşicek pâyına mestâne çeküp hancerini
Didi girü tur eyâ ' aşık-ı şeydâ dîmini
3. **Vâzihâ** bâde-i la' l-i lebi ol muğ-beçeniñ
İhtiyâr itdirir âhir baña ' İsa dîmini

[17]⁹⁴

mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

1. O meh-rû ref' -i bürka' eyleyüp ağıyâra yüz tıtdı
Dirîgâ tâli' -i ferhündemiz idbâra yüz tıtdı

⁹² 69b.

⁹³ 69b.

⁹⁴ 69b.

2. Kilâb-ı kûy-ı cânân üstüñ~ânımdan olur maħrûm
Dirigâ zindegiye haste cân bir pâre [yüz tıtdı]
3. Tulu' eylerse ħurşîd saķfe-i beytimde şavķ olmaz
Nuĥûset cânibine **Vâziĥ**-ı bî-çâre yüz tıtdı

[18]⁹⁵

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Kışsasın Yûsufuñ ağzından işitdim bi'z-zât
Oķudı nâz-ıla ol ĥâfız-ı şîrîn-kelimât
2. Diñleyen anı güşâde-dehenân ħalsa n'ola
Çünki mîzâb-ı deĥânından aķar âb-ı ĥayât
3. Yüzidür nûr-ı *duĥâ* ħaşlarıdır bismillâĥ
Gözidür *tîni ve zeytün* müjeler *ve 'ş-sâffât*
4. **Vâziĥâ** ĥâfız-ı ĥoş-lehce oķursa Ķur'an
Diñlenür olmasa da fenn-i maķâm-ı naĥamât

EBYÂT

[1]⁹⁶

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

Mu' zıl-ı mes'ele-i bend-i miyânın ĥaķķâ
Ķılı kırķ pâre idüp eyledi **Vâziĥ** îzâĥ

[2]⁹⁷

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

Âsumân-mertebedir ĥâne-i köhnem yârân
Tamlıyor anıñ için ħaķre-be-ķaķre yârân

[3]⁹⁸

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Bendegânıñ olsa taĥlarca ħuşûri ey begim
Yine ehven 'add olur *menni veliyyü'n-ni'*meden

⁹⁵ 70a.

⁹⁶ 70a.

⁹⁷ 70a.

⁹⁸ 70a.

[4]⁹⁹

ان كان كالجبل في العبد تهمة
لكان اصلح ممن من نعمته

[MUSAMMATLAR]

[1]¹⁰⁰

TAḤMĪS-İ VÂZİḤ Lİ-ĠAZEL-İ BÂĶĪ
fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Bâğ-ı ruḥşârda ḥandân gül-i ḥod-rû da güzel
Zülf-i sünbül de laḥḥ kâkül-i şeb-bû da güzel
Cân âğûşına layık o miyân-mû da güzel
Ālet-i ḥüsni mükemmel ḳad-i dil-cû da güzel
O siyeh gözler ile Ḥaḳ bu ki ebrû da güzel
2. Ġālibā ol muğ-beçe-i mest varup sūy-ı ḥuma
Pür-neşât olup idüp ref'-i ḥicāb u ḥuruma
Gülerek geldi hemân külbe-i pür-ferruḥuma
Ḥaḥ-ı nev-ḥizim ile didi ne dirsın ruḥuma
Didim ol rû da güzel ḥaḥḥ-ı semen-bû da güzel
3. Ḥalk medḥ eyler idi gerçi o şirîn-deheni
Dûzaḥ-ı 'aşḳına yakmış idi çok cân u teni
Ḥaḳ bu ki itdi idi 'aşık-ı şürîde beni
Şaḥn-ı ḥammâmda dün gördüm o nâzük-bedeni
Sînede mûdan eşer yok daḥi pehlû da güzel
4. Dün gece bezmde sâḳimiz idi o dil-ber
Āstîn ber-dîş u ser-pençe dil ü cân-âver
Pîreḥen çâk-i telef nâ-mübeyyendir ber¹⁰¹
Eyledüm diḳḳat ile mûy-miyânına naḳar
Cümleten bî-bedel ol sâ'id ü bâzû da güzel
5. Meded it **Vâzıḥa** yâ Ḥazret-i Ḥayyu'l-bâḳî
Yine zabḥ idemedim ḥab'-ı dil-i müştâkı
Yoḥsa taḥmîse ne mümkün ki_ola istiḥḳâkı
Söylese nuḥḳ-ı dürer-bârına söz yok **Bâḳî**
Dürc-i la' lindeki ol lü'lü'-i lâlâ¹⁰² da güzel

⁹⁹ 70a.¹⁰⁰ 70a-70b.¹⁰¹ Mısrada vezin kusurludur.¹⁰² Bu şekilde kafiye bozulmaktadır. Bu terkip divanda (Küçük, 2011: 294) “dâne-i lü'lü” şeklindedir.

[2] ¹⁰³

TAḤMĪS-İ VĀZİḤ BE-ĠAZEL-İ ŞEHĪD MĪQDĀD PAŞA-ZĀDE ŞEHĪD
ḤASAN BEG

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. O Yūsuf-şüreti mäh-ile mizān-ı hıred çekmiş
Ḥayāl-i ḥabl-i zülfi bār-ı rüçhānına şed çekmiş
Cihān ' aşkına bir şahbā-yı yā Hū-yı meded çekmiş
Gönül āgūş-ı ümmide bugün bir serv-kađ çekmiş
Ḥayāt-ı cāvidānī üstine bir şarf-ı med çekmiş
2. Amān ol ğamzeler ḥünī amān ol dīdeler kätıl
Ser-ā-pā cān alıcılar mükemmel anda ve'l-hāşıl
Derün-ı ' aşık-ı bī-çäreler aḥvāli pek müşkil
O çeşm-i şir-i mestiñ ğamzesinden ḥavf iderken dil
Beni öldürmege ebruları seyf-i esed çekmiş
3. Gürüh-ı pür-şüküh-ı ' aşıkān-ıla ider ḥarbi¹⁰⁴
Derünundan nişān-ı dīn ü imānı idüp selbī
Hemān ḥün-ḥ' arlıkdır maqşadı yokdur gönül celbi
Ḥarāb itmek murādıyla o kāfir kişver-i kalbi
Sitem ceyšini iqlīm-i fitenden lā-yu' ad çekmiş
4. Fiğānım itdi bī-rāḥat kamu a' lāyı ednāyı
Gece gündüz bu sūz-ı ' aşık-ıla ağlayı ağlayı
Bu çeşmim yaşı ile tıdurdurdum ḥāk-i pehnāyı
Sirişkim seyline ben ğarç iderdim ümm-i dünyāyı
Velākin şaff-ı müjgānım Sikendervār⁷ sed çekmiş
5. Vişāl-i devletinden olmuş-idim ben anıñ āyis
Bi-ḥamdillāḥ bugün kıldı kağem-rencide-i meclis
Ola **Vāzıḥ** der-i devlet-me' ābında hemān cāris
Alınca hāle-i āgūşa ol mähı bu şeb **Fāris**
Feleklerde melekler ḥāline baqmış ḥased çekmiş

¹⁰³ 70b-71a.

¹⁰⁴ Yazmada önce "cengi" yazılmış, sonra kelimenin üzeri çizilerek "harbi" yazılmıştır.

[3]¹⁰⁵**fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün**

1. Ey benim tıfl-ı nev-âmüz u nâz u ânım
V'ey benim gonce-i nev-reste-i nev-ḥandânım
Gel eliñden tutayım yabca-be-yabca cânım
Seni lâlâñ gibice gezdireyim sultânım
Turma kız gibi serâ-perde-i ' işmetde yeter
Gez gözün göñlüñ açılsun nitekim gonce-i ter
2. Peder ü maderiñizden alalım izn-i şerîf
Gidelim iskeleye togru be-etvâr-ı zarîf
İkimiz çifte kayıka binelim bî-teklîf
İdelim ' azm-i temâşâ-yı çemenzâr-ı laṭîf
Ya Beşiktaş'a ya Qandâliye yâḥod Bebeke
Tıfl-ı nâzım yine reşk itdürelim gel felege
3. Kuralım gülşene çarḥî siniyi bî-pervâ
Dizelim câmları kevkeb-i raḥşânâsâ
Qorqma al iç buña sağızlı şu dirler paşa
Diyerek içireyim aldayup âb-ı ḥamrâ
Süzilüp çeşm-i siyeh-mestiñ ola ḥün-maḥlût
Nigeñiñ kec-külehiñ süḥanıñ nâ-merbüṭ¹⁰⁶
4. Gâh mestâne kelâm-ile şakırdım şöḥbet
Gâh ' itâb-ı ğazab-âlûde-i nâz u naḥvet
Gelmesün rûḥ-ı laṭîfiñe a cânım şıḳlet
Sineñi aç kuşağıñ çöz biraz bul ḥiffet
Vir kuluñ şaklasun ol ḥancer-i ser-tiziñizi
Sell-i seyf itme amân ğamze-i ḥün-riziñiz
5. Gel eliñden tutayım yabca-be-yabca gel gel
İdelim şöyle biraz seyr-i yem-i pür-şayḳal
Saña **Vâzih** okusun şarkî-i nâ-yâb-ı bedel
Sen su'âl eyle Nedîmiñ mi diyü işbu ğazel
Saña ne seyr ü şafâ itdirecekdir bendeñ
Âh ne cünbiş idecekdir ki o kâfir bendeñ

¹⁰⁵ 71a-71b.¹⁰⁶ Mısrada vezin kusurludur.

[4]¹⁰⁷**fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün**

1. Qanı ol devlet-i Dārā qanı Sāmāniyye
Qanı ol devlet-i Cemşīd qanı Sāsāniyye
Qanı ol devlet-i Daḥḥāk qanı Ḥākāniyye
Qanı Tūbba^{c 108} qanı Mebba^{c 109} (?) qanı Süfyāniyye
İdelim bunda şafālar bu cihān fāniyye
Gel e şāhım idelim 'azm-i Süleymāniyye
2. Gel e ey tıfl-ı laṭīf ü ḥased-efzā-yı melek
Gel e ey dürr-i laṭīf-i şadef-i çarḥ-ı felek
Saña bu şehir-i Sitanbūlı gerekdir gezmek
Şağ u şol 'aşık-ı āvāreleri seyr iderek
Şalınup şive vü nāz ile Vefāyı gezerek
Gel e şāhım idelim 'azm-i Süleymāniyye
3. Ne belāsın seniñ için ne bu vā-veylālar
Geldi ādem olanıñ başına hep sevdālar
Toldı dīvāne-i 'aşıkıla bütün dünyālar
Şıgamaz oldu tīmār-ḥānelere şeydālar
Gör güzel gözleriñ ile ne bu istiğnālar
Gel e şāhım idelim 'azm-i Süleymāniyye
4. Anda vardır zurefā mecma'ı bir ḥūb çarşu
Oturup anda biraz eglenelim ey meh-rū
İçelim qahve gümüş nārgileden tenbākū
Bulunur ḥizmete lāyık niçe şūḥ-ı dil-cū
Hele Allāh[1] severseñ dime şaқın şu bu
Gel e şāhım idelim 'azm-i Süleymāniyye
5. Sū-be-sū geşt idelim lücce-i 'ummānı gör
Vāzıḥıñ çeşmine beñzer mi şādırvānı gör
Qameriyye_ altını gez ravza-i Rızvānı gör
Türbe-i Ḥāzret-i Sulṭān Süleymānı gör
Bī-beqādır bu felek gerdiş-i devrānı gör
Gel e şāhım idelim 'azm-i Süleymāniyye

¹⁰⁷ 71b-72a.¹⁰⁸ Duhan suresi 37. ayette geçen ve helak edildiği bildirilen kavim.¹⁰⁹

[5]¹¹⁰**fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün**

1. Mülk-i bî-nâm u nişânîde şeh-i zî-şânım
Üstühân-pâre-i sî-mergüledir eyvânım
Kâhîr-i ceyš-i murâd u emel-i devrânım
Gerçi mağlûb-ı sipâh-ı ğam-ı bî-pâyânım
İdemem çarĥa müdürâ bozamam 'unvânım
Şimdi küskünlüğümüz var felege sulţânım
2. Şeĥerî bād-ı şabâ kaşr-ı neşâţ-âbâdam
Şemme-i ĥâl-i rûĥ-ı 'aşĥ mümessek-kaĥvem
Ĥademem sâye-i ervâĥ-ı muĥaddesdir hem
Nazâr-ı himmetimiñ cilvegehi bâĝ-ı İrem
İdemem çarĥa müdürâ bozamam 'unvânım
Şimdi küskünlüğümüz var felege sulţânım
3. Bârgâhımda yekleli çavuşum 'anĥâdır
Devletim rûkn-i 'amel kârları ĥulyâdır
Mâşîta kâkül-i ĥîr naĥş-kün-i tuĝrâdır
Bâd eţrâfa beridân-ı ĥük(ü)m-fermâdır
İdemem çarĥa müdürâ bozamam 'unvânım
Şimdi küskünlüğümüz var felege sulţânım
4. Ber-murâd olmadan âĥîr bu felekde eyvâĥ
Eylediñ şimdi murâdât-ı cihândan ikrâĥ
Diye *lâ-ĥavle ve lâ-ĥuvvete illâ billâĥ*
İdemem toĝrusı ben kimselere eyvallâĥ
İdemem çarĥa müdürâ bozamam 'unvânım
Şimdi küskünlüğümüz var felege sulţânım
5. Süfehâ gülşen-i 'izzetde muvaĥĥar görünür
Fuzalâ külĥan-ı miĥnetde muĥaĥĥar görünür
Büd nâ-büd-ı cihân çeşmime kemter görünür
Şeh gedâ 'ind-i vaĥârımda ber-â-ber görünür
İdemem çarĥa müdürâ bozamam 'unvânım
Şimdi küskünlüğümüz var felege sulţânım
6. Güşe-i 'uzleti ser-mâye-i 'izzet biliriz
Tüşe-i derd [ü] ĝamı ĥân-ı sa'âdet biliriz

¹¹⁰ 72a-72b.

Ni‘met-i dehr-i deniyi katı ni‘met biliriz
 ‘Âkîliz mest degiliz rif‘ati zillet biliriz
 İdemem çarha müdarâ bozamam ‘unvânım
 Şimdi küskünlüğümüz var felege sultânım

7. Cevr-i a‘dâ ile **Vâzih** şakın olma kanzil
 ‘Av‘av-ı kelb-i ‘ukûra kulağ aşmaz ‘âkîl
 Kader-i Hâzret-i Hâllâka hemân ol kâ‘il
 Beni dirseñ budur işte sözüümüz ve‘l-hâşıl
 İdemem çarha müdarâ bozamam ‘unvânım
 Şimdi küskünlüğümüz var felege sultânım

[TEVÂRİH]

[1]¹¹¹

**PEDER-İ MERHÛM LİSÂNINDAN TÂRİH-İ VİLÂDET-İ FAĞİR-İ
 HAKİRDİR**

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün
 Sâl-i mîlâdın itmek diler iseñ ma‘lûm
 Nazar it gel hele târihiñe cânım oğlum (1177)

[2]¹¹²

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün
Vâzihâ şu gibi ezberle budur çeşme-i cân
 Düşdi ismi ile târihi ‘uyünü’r-rızvân (1223)

[3]¹¹³

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün
 Pek güzel mevzu‘ma düşdi bu a‘lâ hayrât
 Hep görenler didi târihiñe âyâ hayrât (1223)

[4]¹¹⁴

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün
 Koca **Vâzih** didi yigit gibi bir tām târih
 Kocacık Mescidi ta‘mîr ile hây genceldi (1211)

¹¹¹ 72b.

¹¹² 72b.

¹¹³ 72b.

¹¹⁴ 72b.

[5]¹¹⁵**mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

Şikâr-bâz tab' -1 Vâzih avladı murğ[ân]-1 târihi

Hümâ-âsâ vezâret tünedi Maḥmûd Ṭayyâra (1215)

[6]¹¹⁶**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

Didi târihin bunuñ tâ şâd olup rûḥ-1 Hüseyin

Haḫ yolında Mîr Yegen-zâde aḫıtdı âb-1 ' ayn (1208)

[7]¹¹⁷**müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün**

1. El-ḥamdü lillâhi'l-' aẓîm eṣ-şükrü billâhi'l-kerîm
Oldı baña luṭf-1 ' amîm dostlar beni tebşîr idiñ
2. Sinnim benim sittin iken baña felek pür-kîn iken
Me'yûs iken ğamġin iken irişdi luṭfi Aḫmedîñ
3. Bir cum' a ğün câmi' deyim bir müjde-ber geldi o dem
Didi bir oğluñ oldu hem aydın çeş(i)m idemediñ
4. Geldim ser-i bâlînine ğuş-1 ' abîr-âġinine
Ba' de'l-edâ âyinine didim Muḥammeddir adın
5. Oğul degil bir nûrdur rûşenger-i deycûrdur
Dide vü dil mesûrdur ħurşîdi rûz-1 es' adın
6. Hem Ni' metullâhü'l-laḫab olasin ey ' âlî-neseb
Meşhûr ola dillerde hep nâm-1 şerîf-i emcediñ
7. Bu vâlidîñ **Vâzih**-' alem târihiñi itdi etem
Cum' a ğünidür yâ (...) ¹¹⁸ di Ni' metullâh mevlidiñ
8. Allâh mu' ammer eylesün dünyâda ber-ter eylesün
Tefvîḫa maẓhar eylesün budur du' âsı vâlidîñ (1237)

¹¹⁵ 72b.¹¹⁶ 73a.¹¹⁷ 73a.

118

BİÑ İKİ YÜZ OTUZ YEDİ SENESİ CEMÂZİYE'L-EVVEL AYINIÑ DÖRDÜNCİ GÜNİ MÜBÂREK CUM'A GÜNİ BİZLER CUM'A NAMÂZINDA İKEN TULÛ İDEN OĞLUM SEYYİD MUHAMMED Nİ METULLÂHIÑ TÂRİHİ-İ MİLÂDİ İÇÜN H-ÂCEGÂN-I DİVÂN-I İZÂMDAN ŞERİF BEG DİMEKLE ŞEHİR KÂRINDAŞ-I EŞFAKIM MAZHAR EFENDİ HÂZRETLERİNİN BU MAHLAŞLARINA İRSÂL BUYURDUKLARI TÂRİHİ-İ TÂM MÂ-LÂ-KELÂMLARIDIR. TÂRİHİ¹¹⁹

[8]

mef' ülü / fâ' ilâtün / mef' ülü / fâ' ilâtün

1. 'İrfân-penâh Vâzih ey zât-ı pür-fezâ'il
Çeşmet be-rüşeni ber-yek pür be-zâr çün mâh
2. **Mazhar** be-goft ân-râ târih-i tām-ı Tâzi
سَيِّد مُحَمَّد جَاءَ تَم نِعْمَةَ اللَّهِ (1237)

[9]¹²⁰

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

Çıkar bir mışra' ile **Mazhar** anıñ tām târihi

Muhammed Ni' metullâh Seyyid olsun kavm-i a'lâma (1237)

BİÑ İKİ YÜZ KIRKDA CEMÂZİYE'L-ÂHİRİN ON İKİNCİ GÜNİ DİĞER OĞLUM ES-SEYYİD AĦMED TAYYİB DÜNYAYA GELDİĞİNDE YİNE OL MA'ÂRİF-PERVER HÂZRET-İ MAZHAR EFENDİNİN GÖNDERDİĞİ TÂRİHDİR¹²¹:

[10]

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Şulb-ı pākinden cenâb-ı Vâzihini
Virdi bir mevlüd Hâk' azze ve cel
2. Söyledi **Mazhar** anıñ târihini
Toğdı Seyyid AĦmed-i Tayyib güzel (1240)

¹¹⁹ 73a-73b.

¹²⁰ 73b.

¹²¹ 73b.

[11]¹²²**fe' ilâtün / mefâ' ilün / fe' ilün**

1. Vâzih-ı pîr ü şikesesine
Bir oğul daği virdi ol Vâhib
2. Geldi bir müjde-ber didi târîh
Toğdı es-Seyyid Aħmed eṭ-Ṭayyib (1240)

[12]¹²³**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Şubh-dem zâl-i felekden toğdı bir ħurşid-nâm
Şöyle altun başlı şırma saçlu bir şîrîn-gülâm
2. Nür-ı ħüsni ħâne-i çarĥı münevver eyledi
Kıalb-i me'yūs içre güyâ kıalmadı aşlâ ħumâm
3. Ĥîr-baĥş-ı dîdegân olan degül ħayṭ-ı şu'â'
Tâb-ı târ-ı zülfüdür zeynidir anuñ şems-fâm
4. Bir siyeh kemĥâdan olmuş câme-ĥ'âbdır aña leyl
Kim vücüd-ı nâzenîni üzre kıorlar şâm şâm
5. Görinen kevkeb degildir fi'l-ĥaĥîka mâh-ıla
Zer benek sîmîn göbek ol câme-ĥ'âb üzre tamâm
6. Ba' dezâ cümle melekler kıldılar bir meşveret
Şimdi bu nev-zâde-i ħurşid-çehre ĥoş-ĥîrâm
7. Didiler kim kıanķı tıfl-ı pāk-ile olsun tıfeyl
Kimiñ ile bir yata bir kıalka bir ola müdâm
8. Kıanķı tıfl-ı pāk-ile hem-mekteb-i 'irfân ola
Kıanķı tıfla idelim cüzdân-ber çâker ĥıdâm
9. Dâĥi emr-i meşveret bulmamış-idi intihâ
İçlerinden birisi çün kııldı 'izzetle kııyâm

¹²² 73b.¹²³ 73b-74a.

10. Didi bilürsüz ki bir mihr-i necâbet vardır
İsmidir Seyyid Süleymân Rif'at-i 'âlî-mağâm
11. Hem Çapucıbaşı-yı dergâh-ı Sulţân Han Selîm
Hem silahşör-ı şecâ'at-perver-i zî-şân u kâm
12. Hem Amâsiyye livâsı kendiye teslîmdir
Hem odur gâyet ile şâhib-nizâm u intizâm
13. 'İlm ü fazl u dâniş ü 'irfân u iz'ân cümlesi
Oldı ol mîr-i mükerrerde tāmāmâ iḥtitām
14. Gâlibâ on gün muḳaddemce Muḫarremden anıñ
Kıldı bir maḫdûmı dünyâya şerâfetle ḳudâm
15. Aña bu nev-zâdeyi yoldaş u bekdaş idelim
Pek münâsibdir olunsa ḫizmetine inzimâm
16. Didiler pek rây-ı müstaḫsen budur şad âferîñ
Bârekallâhu te'âlâ bu zihî aḫsen kelâm
17. Ḳaldırıp her birleri dest-i du'âyı ol zamân
Didiler Ḥâlik u Ḥayy u [yâ] Semî' [u] Lâ-yenâm
18. Sen o tıfla 'ömr-i 'İsâ Meryemi eyle kerem
Ḳıl semâ'-ı bedrde mâder pederle müstedâm
19. Ḳadr ü bahtın gün gibi eyle mu'allâ muncelî
Âstân u râstânın mercî'-i cümle enâm
20. İtdiler cümle melekler böyle tekmîlî du'â
Emr-i târihi de ḳaldı saña **Vâzih** müstehâm
21. İt şu mısrâ'ı ḫisâb olmaḫ gerek târiḫ aña
Geldi dünyâya selâmet ile Mîr 'Abdü's-selâm (1209)

[13]¹²⁴**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Şarı Nâ'ib-zâde Hâsim (?) Muştafâ-yı ehl-i fazl
Şi' rde mâhir idi yek-tâ idi inşâda hayf
2. Şâd-kâm-ı neş'e-i câm-ı hayât-ı dehr iken
Zer-külâh 'ömrini virdi bu deverân bâde hayf
3. Yumulınca iki çeşmi didiler târihîni
Zerd-rüyî merg oldu Şarı Nâ'ib-zâde hayf (1206)

[14]¹²⁵**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Zînet-i pişâna lâyıq zerr-i meskûk-i hayâl
Mağzen-i fikrin ararken bende-i **Vâzih** gedây
2. Geldi üçler müjde-i târihî-i mevlûdın didi
Koydu Nüh Beg keşti-i dünyâya bismillâh pây (1210)

[15]¹²⁶**mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

1. Cenâb-ı feylekos-tedbîr ol Seyyid Hâsan Beg kim
Yanında Arsiâtâlîs okun atdı yayın yaşdı
2. Zuhûr itdi mübârek cum'a bir mevlûd-ı zî-şânı
Raşadber¹²⁷ (?) hânedânı gibi 'âlem-gîrlîk qaşdı
3. Hız(ı)r mir'ât-ı kevne yazdı baq taşvîr-i târihînin
Hayât-ı 'âleme Seyyid Sikender Beg ayak başdı (1214)

[16]¹²⁸**mef' ülü / fâ' ilâtü / mefâ' ilü / fâ' ilün**

Şeb-i Kad(i)rde çoğınca dinildi târîhi
Nür-ı Muhammed indi eve leyletü'l-Kad(i)r (1238)

124 74a.

125 74b.

126 74b.

127

128 74b.

[17]¹²⁹

فريد المعصر وحيد المعهد
شريف و مظهر بكل المحامد

و اعطى اليه الله في سلخ ذى الحجج
و ليد ذكور كالبذور الموقد

الهي طول عمره بالا ماجد
بحرمة جاه المصطفى والحفاند

فقال لميلاده تاريخ واضح
و اشرف التحايا على محمد
(1240)

[18]¹³⁰

fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ül

Güneş gibi tārīḥ olur münceḻī
Hisāb it çü toğdı Muḥammed 'Alī (1240)

[19]¹³¹

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Ḥāzret-i el-Ḥāc Aḥmed Begefendi-i kerīm
İbni el-Ḥāc 'Alī Paşa-yı şāḥib-cerbeze
2. İtdi bugünlerde sūr-ı pür-sürür-ı izdivāc
Ḳoymadı ḥācet gice şenligi ay u yıldıza
3. Ḥāḳ mübārek eylesün **Vāzīḥ** didi tārīḥini
Geldi Aḥmed ḳoynına şāḳḳu'l-ḳamer bā-mu' cize (1239)

[20]¹³²

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Ḥāzret-i Ḥāḳan-ı a' zam pāk-şāḥ-ı her şunūf
Tāc-baḣşā-yı şehān Sultān Maḥmūdū'l-'uṭūf
2. Ṭuydı İrān şāḥimñ eṭvār-ı nā-ber-cāsımı
Ġayz-ı kez-m-ālūdesi ile didi bir kerre uf

¹²⁹ 74b.

¹³⁰ 74b.

¹³¹ 74b.

¹³² 74b-75a.

3. Şadr-ı sâbık bende-i şâdık Ra'ûf Paşasını
Gönderivirdi anıñ te'dîbine sellü's-süyûf
4. Dîñ ü devlet mefharıdır ol vezîr-i kâmkâr
Mecma'-ı 'aql-ı Aristû feylekûs-ı feylesof
5. Mû-be-mû aḥvâl-i dîñ [ü] devlete 'âlimdir ol
Ḥaḳ budur ḥaḳ olmamışdır böyle bir şâhib-vuḳûf
6. Âfitâb-ı 'izzete nûru's-semavât ḥürmeti
Vâzihâ âmîn âmîn virmesün Rabbim küsûf
7. Sırr-ı el-ḥarbü's-sicâli bilmez ol rûbâh-ı dîñ
İbtidâ'en çarḥaya gelmişse de kesru's-şufûf
8. Şübhesizce ḥud'a-i ḥarbiyyedir vehm eyleyüp
Rezmğâha gelmedi bir daḥi meydân pek maḥûf
9. Yaptı encâm ol vezîr-i nâ-medâr 'aql-ı küli
Bî-cidâl [ü] bî-ḳıtâl [ü] bî-curûb [u] bî-zuhûf
10. Zât-ı Maḥmûdiyyeñi bildi tamâm târiḥdir
Oldı İrân şâhi işlâḥ suçını geç yâ Ra'ûf (1239)

[21]¹³³

fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

1. Ḥâfız Ağa ki anıñ şöhreti Benderlidir
Yaptı Ḥaḳ yolına bu çeşmesi işbât oldı
2. Hele bu ḥayr-ı cezîl ile o şâhib-ḥayriñ
Eb ü ecdâdı daḥi sâkin-i cennât oldı
3. Fuḳarâya var idi nef'-i keşîri şimdi
Ḥasenâtına bu ḥayrı daḥi kerrât oldı
4. Pek güzel mevḳi'ine düşdi bu a'lâ çeşme
Ne güzel mücidine mücib-i da'vât oldı

¹³³ 75a.

5. Nüş için besmele ile alıcağ bir t̄ās şu
Oğu t̄arīh̄ini **Vāzih** eyü hayrāt oldı (1227)

[22]¹³⁴

fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Eyledi Hāfız 'Alemdār Hüseyn el-Ġāzī
Baş açık yalın ayak 'azm-i reh-i dār-ı qarār
2. Rūhına Fātihalar oquyalım merhūmuñ
'Afv ider cümle günāhını o Rabbü'l-ğaffār
3. Allāh Allāh diyerek söyledi **Vāzih** t̄arīh̄
Ceng idüp cennete dek dikdi 'alem bayraq-dār (1234)

[23]¹³⁵

fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Pederim Hācī Simā'īl Efendi merhūm
İde Allāh te'ālā aña çok çok rahmet
2. On beşinci gecesi idi meh-i Şa' bānīñ
Kamer-i 'ömrine irişdi h̄usūf-ı temmet
3. Aña fetvā-yı berāt-ile virildi ya' nī
Süd gibi haqqı olup Kevşer-i bāğ-ı cennet
4. 'Aşere ile cināna koy anı yā Allāh
Fedhulī cenneti t̄arīh̄-i vefātı elbet (1198)

[24]¹³⁶

fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Dāver-i rüy-ı zemīn Hāzret-i Sultān Maḥmūd
Yeñçeri¹³⁷ nāmını qaldırdı cihāndan yek-ser
2. Cümleten seyf-i şerī' atle cezāsın buldı
Dindi t̄arīh̄-i tamāmına ġazā-yı ekber (1241)

¹³⁴ 75a.

¹³⁵ 75a-75b.

¹³⁶ 75b.

¹³⁷ "Yeñçeri" kelimesi vezin gereği "Yeñçeri" şeklinde okunmuştur.

[25]¹³⁸**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Bende-i dirîne zâr menküb idi maḥzûn idi
Çün şük(ü)r anları mesrûr itdi Allâhu'n-naşîr
2. Bir mübeşşir geldi cevherler saçup târîḥ didi
Dide rüşen müjdeler 'Osmân Paşamız vezîr (1244)

[26]¹³⁹**fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün**

1. Muḥlişân menküb idi maḥzûn idi
Vâzihâ şimden girü artuk şük(ü)r
2. Bir mübeşşir geldi târîḥin didi
Ḥaḳḳî Paşa oldı ıtlâḳ çok şük(ü)r (1240)

[27]¹⁴⁰**TAŞKÖPRİLİ ŞEYH HÂFİZ 'ABDULLÂH EFENDİNİN VEFÂTI TÂRİHİDİR****mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

1. Dirîgâ ḥasretâ vâ fırkatâ yâ Şeyḥ 'Abdullâh
Göçî ḳaldırdıñ âhir şehr-i Şa'banü'l-mu'azzamdan
2. Didiler ehl-i mâtem işbu vaḳ'a tām târîḥin
Yumup gözini Taşköprili geçdi cisr-i 'âlemden (1244)

[28]

**'ÂKIF-ZÂDE MERHÛMUÑ HÂNE-İ SA'ÂDETLERİ AMASYADA İÇERİ ŞEHRDE
OLUP AMASYA IRMAĞI GÂYET TAŞGUN OLMAĞLA ZİYÂRETLERİNDEN
MAHRÛMİYYETİM OLDUĞDA BU BEYT İLE MA'ZERET OLUNMUŞDUR****fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün**

Bu eşk-i ḥasreti 'arz eylemek olurdu varup
Nigâra gitmege lâkin şular geçit mi virir

¹³⁸ 76a. Bu şiirden önce yazmanın 75b-76a sayfalarında 5 bendli bir musammat yer almaktadır.
Mezkur şiirin üzeri karalanmıştır.

¹³⁹ 76a.

¹⁴⁰ 76a.

[29]¹⁴¹

CEVĀB-I 'ĀKĪF-ZĀDE

fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

Semt-i aḥbāba geçit virmese ırmağ ne ğam

Gözlerin sevdiğim ol köpri hemān var olsun

[30]¹⁴²

TĀRĪḤ-İ KUŞŪR-I YEGEN-ZĀDE

mefā' ilün / fe' ilātün / mefā' ilün / fe' ilün

1. Cenāb-ı Mīr Yegen-zāde Ḥācī İbrāhīm
Şehīr-i şehri-i Amasya miş(i)-i şöhret-i mäh
2. Sözüñ şahīḥi o zāt āb-rüy-ı beldemdir
Odur cemāl-i ahālī vü mefharü'l-eşbāh
3. Şeh(i)rde ced-be-ced-i ḥānedāndır bunlar
Cemī' isi daḥi şāhib-nüfüz [u] şāhib-cāh
4. Ḥayātdakilere tül-i 'ömr vire Allāh
Memātdakilere de raḥmetiyle ṭābe şerāh
5. O mīr-i muḥterem eylerdi dā'imā fikret
'Ulüvv-i zātına çeşpān ber-maḳām-ı penāh
6. Peder konağına kıldı zamīme-i ber-cā
İki büyüt-ı mu'allā-yı bī-mişāl ü şebāh
7. O beyte dinse sezādır maḳām-ı İbrāhīm
Şafāsı 'ömre bedel şuyı zemzemü'l-eşfāh
8. Ne beytler ki biri birisinden a'lādır
Görüp bunu derecāt-ı cināna ol āğāh
9. Bu beyt kaşr-ı 'Adendir ki taḥteha'l-enhār
Bu nehr nehr-i lebendür ki *fe'srebū bi'l-fāh*
10. Nedir bu vüs'-i fezā *fe'nzurāh* yā aḥbāb
Nedir bu āb u hevā *felteḳülü māşallah*

¹⁴¹ 76b.¹⁴² 76b.

11. Semâda uçmağ u şuda yürümek isterseñ
Gelüp bu kaçır-ı mu‘allâya it anı gâh gâh
12. Dârîr-i çarhı işitmek murâd iderseñ eger
Otur bu kaçra dolâblardan eyle istiknâh
13. Dolâb-ı âb degil pîşgâh-ı kaçırında
İder cemî‘-i zamân çarh hizmet-i dergâh
14. ‘Ale’l-ğuşûş feverân eyleyen o fevvâre
Benân-ı eşhedü en lâ-ilâhe illa ‘İllâh
15. Bahâr yağmurı zann eyleme reşâşeleri
Bu göklere müteşâ‘ id o yirde zay‘-ı siyâh
16. Ya şevb-i mâ’î geyüp dil-berân-ı rakķâşân
Bu sâhada ider anlar ruķûş ‘alâ kâdem âh
17. Bu kaçır şâhibi olan o mîr-i muhteremi
Maşûn eyleye Mevlâ bi-hürmeti levlâh
18. Ne işleri tutar olsa mu‘î in ola tevfiķ
Ne yerlere gider olsa Hız(ı)r ola hem-râh
19. Du‘âsı birle bu **Vâzih** didi buña târiķ
Buyur bu kaçra şafâ kııl ‘aleyke ‘avni’İllâh (1245)